נושאים באגרות הראי"ה

משפחה ועניינים אישיים

252 אגרות · כרכים א', ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

זה הנושא הגדול ביותר באגרות במספר האגרות. רובן אגרות של הרב קוק לבני משפחתו: להוריו, ר' שלמה זלמן ופערא זלטא, לאחיו, לרעייתו רייזא רבקה, לבנותיו, ומעל לכול לבנו, הרצי"ה. בשנות המלחמה, כשהאב בלונדון והרצי"ה בשווייץ, נכתבו עשרות אגרות מן האב לבן, ובהן ברכות לחגים, שאלות על בריאותו ועל לימודיו, תוכחה על מיעוט מכתביו, ודרשות ששלח לו.

האגרות האלה מראות את הרב קוק כבן, כאח, כבעל וכאב. הרב קוק מכבד את הוריו ומברך אותם בימי הולדתם, דואג לבנותיו בארץ בימי המלחמה, ומעודד את בנו הרצי"ה להשפיע ולדבר בפני קהל. ובאגרת אישית מלונדון, כעין צוואה, הרב קוק מבקש מחילה מכל אדם ומוחל לכל (כרך ג', אגרת תתקנט).

להוריו

כרך א', אגרת ד: לאביו, ר' שלמה זלמן, בשנותיו הראשונות ברבנות: בנו הקטן, הרצי"ה, כבר יודע אותיות.

"בני הילד שי' ב"ה בחו"ש וכבר יודע הוא איזה אותיות"

כרך ב', אגרת תרצו: להוריו, מיפו: הרב קוק חזר מסיור בכל כרמי יהודה בשבוע אחד, ומשתוקק לבקר אותם בירושלים לפני נסיעתו לחוץ לארץ.

"מאד משתוקק אני להיות בעיקות"ו ולהתברך מיקרת כבוד הורי היקרים"

כרך ג', אגרת תתקנד: להוריו, מלונדון: ברכה שמלאו להם שבעים וחמש שנים.

"הורי היקרים, לבי ובשרי ירננו בשבח והודות לאל חי, שהחיינו וקיימנו ליום מלאת לכם שבעים וחמש שנים"

כרך ג', אגרת תתקלט: להוריו ולבנותיו, מלונדון לפני השיבה: כל יום בגולה נחשב כמאסר.

"כל יום ויום כעת הוא נחשב לנו כמאסר בתוך הגולה"

כרך ד', אגרת ארלב: להוריו, מניו יורק: שמחה ביום הולדתו השמונים של אביו.

"אנא ד' האריך נא ימי חמודי לבבינו בשיבה טובה"

לבנו, הרצי"ה

על האגרות לבנו הרצי"ה בענייני תורה, אמונה ומועדים ראו גם בדפי הנושאים 'אמונה', 'מועדים' ו'לימוד תורה'.

כרך ב', אגרת תרפב: לבנו הרצי"ה, ליום הולדתו בערב פסח: לאחותו נולד בן, שנקרא מנחם.

"יה"ר שנזכה בקרוב לביאת מנחם ובגילה ורינה נודה לד' חסדו על עמו ועל נחלתו"

כרך ג', אגרת תתקכז: לבנו הרצי"ה, מלונדון: לכתוב כל שבוע, ואפילו קצר, כי העיכוב מצער את אמו.

"ומאד נבקש אותך שתכתוב בתדירות בכל שבוע, ואם אפשר לפעמים יותר, כי העיכוב של המכתבים גורם ביחוד לאמא תחי' צער גדול"

כרך ד', אגרת אקלא: לבנו הרצי"ה, לכלתו ולמחותניו: שמחה על קביעת החתונה. בבית הכנסת שבביתם בירכו אותם בשבת.

"ואנחנו פה ביום ש"ק העבר, כל קבוצנו פה בביה"כ שלנו בביתינו ברכנוכם יקירנו כולכם"

כרך ד', אגרת ארלו: לבנו הרצי"ה ולכלתו, מניו יורק: שמחה על שהרצי"ה נבחר לומר דברי תורה לפני קהל. אסור לענווה לעצור את ההשפעה.

"כי הרבה מאד קשורה היא שלמותנו המוכרחת, בקביעות הרצון להופיע ולהשפיע ולנצח את יצר הענוה הפסול"

לאחיו, לרעייתו ולבנותיו

כרך א', אגרת קכו: לאחיו, ר' חיים: הרב קוק מתנצל על מיעוט מכתביו לאחים ולהורים בגלל עומס העבודה.

"וביחוד הנני נלחץ במיעוט כתיבה להורינו היקרים שי'"

כרך ב', אגרת תקסא: לרעייתו, רייזא רבקה, ביידיש, מרחובות: הרב קוק מרגיש טוב יותר במקום השקט, ושואל מתי יבואו.

"ב"ה מהמצב פה השקט יותר במקצת אני מרגיש יותר טוב"

כרך ג', אגרת תתפג: לבנותיו בארץ, בימי המלחמה: הרב קוק מצטער שקיבלו מעט כסף, ומייעץ להן על הדירה ועל שמירת הספרים.

"ב"ה שאחרי אשר הרבה מאד חכינו למכתבכן הגיע לידנו מכתבכן היקר"

כרך ד', אגרת אטז: לבנותיו, פריידא חנה ובתיה מרים, אחרי השיבה לארץ: הם הגיעו בשלום לפתח תקווה, ואל תדאגו.

"ולא תדאגו מזה מאומה, כי בעזרת ד' נבטח שיהי' הכל כשורה באופן טוב ורצוי"

כרך ד', אגרת אקיב: להוריו ולבתו פריידא חנה: הריחוק מן הטרדות הועיל מעט לבריאות. ולבת: שתבוא לזמן קצר, כי האוויר מצוין.

"כמובן לא חסרים לי פה לפעמים הטרדות אבל סוף סוף יש ריוח בין טרדא לטרדא בעה"י"

חשבון נפש

כרך ג', אגרת תתקנט: רשימה אישית מלונדון, כעין צוואה, כנראה לפני ניתוח: תפילה לרפואה ולתשובה, בקשה להחזיר את הספרים לבעליהם ולשלם כל חוב, ומחילה לכל אדם.

"ואני ודאי מוחל וסולח לכל, ואדרבה אני מחזיק טובה על כל צער ועלבון שנעשה לי, ויה"ר שלא יענש שום אדם על ידי"

מה מלמדות האגרות

כיבוד הורים. גם בשיא הטרדות, הרב קוק מתנצל על מיעוט מכתביו להוריו (כרך א', אגרת קכו), ומברך אותם בכל שמחה (כרך ג', אגרת תתקנד).

קשר קבוע. הרב קוק מבקש מבנו הרצי"ה לכתוב "בכל שבוע" (כרך ג', אגרת תתקכז).

לא להיכנע לענווה פסולה. הרב קוק מעודד את בנו הרצי"ה "להופיע ולהשפיע ולנצח את יצר הענוה הפסול" (כרך ד', אגרת ארלו).

מחילה לכל. "אני ודאי מוחל וסולח לכל, ואדרבה אני מחזיק טובה על כל צער ועלבון שנעשה לי" (כרך ג', אגרת תתקנט).

הרב שלמה אבינר על הנושא

""בת פלוני לפלוני" - והבחירה" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: אם הזיווג נקבע משמים, מדוע צריך לחפש ולהתלבט בבחירת בן או בת זוג? (מקור: מתוך ספרי הרב)

האגרות שבנושא

252 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

כרך א', אגרת א דוד־זקנו, הגאון ר' מרדכי גימפל יפה, אב בית דין רוזינאי · יום ב', פרשת ראה, תרמ"ח - זיימל

הרב קוק כותב לדוד־זקנו לרגל עלייתו הקרובה לארץ ישראל. הרב קוק משמח בכך שארץ הקודש זוכה לגדול כזה, אף שחוץ לארץ מתייתמת ממנו. הרב קוק מצטער שאינו יכול לבוא להיפרד ממנו, בגלל צורכי הציבור בעירו והשלמת החוברת הראשונה של כתב העת "עיטור סופרים". הרב קוק מבקש שיתפלל עליו במקומות הקדושים, ומציע לו לפרסם את חידושיו ב"עיטור סופרים".

כרך א', אגרת ד אביו, ר' שלמה זלמן הכהן קוק · ליל יום ב', פרשת חיי שרה (תרנ"ד, זיימל)

הרב קוק מספר לאביו שבני הבית בריאים, ושבנו הקטן (צבי יהודה) כבר יודע אותיות. רוב האגרת עוסקת בחותנו, האדר"ת, רב פוניבז': האדר"ת קיבל רבנות במיר, אבל בני פוניבז' עיכבו אותו בכוח ולא נתנו לו לצאת, והעניין עדיין לא הוכרע. בדרשת הפרידה שלו הציע האדר"ת לבני העיר לקבל את הרב קוק לרב במקומו. הרב קוק מבקש מאביו מכתבים תכופים ואת תפילתו.

כרך א', אגרת ו אחיו, ר' שמואל הכהן · (בויסק, תרנ"ח)

הרב קוק שמח במכתב אחיו, אבל נבהל לשמוע שהוא חוזר על תלמודו רק שלוש פעמים. מניסיונו אי אפשר לזכות בתורה בשלוש חזרות, ולכן הרב קוק מבקש ממנו לחזור לפחות עשר פעמים על כל פרק לפני שיתחיל פרק חדש, כי "אין תועלת כלל בלימוד שנשכח מיד". הרב קוק גם מספר שאמם שוהה אצלו, ומזמין את האח לבוא.

כרך א', אגרת ז אביו, ר' שלמה זלמן הכהן קוק · יום ה', פרשת כי תצא, תרנ"ט - דובבלן

הרב קוק כותב מעיירת המרפא דובבלן, שבה הרב קוק רוחץ כשלושה שבועות לחיזוק בריאותו. בנו צבי יהודה הצטרף אליו אחרי שסיים בחדר את פרק "הגוזל עצים" והראה סימן יפה בלימודו. בתוספת לאגרת הרב קוק מבשר על תקווה לייסד אגודות בשם "ציונים שומרי תורה".

כרך א', אגרת י חותנו, האדר"ת (ר' אליהו דוד רבינוביץ־תאומים) · ליל יום ה', פרשת משפטים (תר"ס, בויסק)

הרב קוק מספר שבני ביתו חלו מעט והחלימו, ומשבח את שקידת הבן שגר בביתו. עיקר האגרת הוא שאלה הלכתית מזיימל. שם נפל ספר תורה מארון קודש צפוף, והרב הורה, כעיקר התשובה, לבנות ארון גדול ונאה. האומן עשה בכנפי הארון צורות בולטות של בעלי חיים, ובעיקר אריות, ורב העיר מבקש להסיר אותן. הרב קוק סבור שאילו ידע מראש היה מונע זאת, אבל כיוון שהדבר כבר נעשה, ונהוג בבתי כנסת רבים של גדולים, יש על מה לסמוך: רוב הראשונים מתירים, ולאוסרים זה איסור דרבנן מחשש לעבודה זרה, ובמקום שהמנהג פשט אין חשד. הרב קוק מוסיף שהקל בתענית, כי עיקר התשובה הוא תיקון המעוות בפועל (על פי תרומת הדשן).

כרך א', אגרת יא אחיו, ר' שמואל הכהן קוק · כ"ט לספירת העומר תר"ס - (בויסק)

הרב קוק מברך את אחיו לרגל קשרי התנאים של אחותם רוחמה, ושמח לשמוע שאחיו דורש ברבים. הרב קוק שולח לו את הספר "יין לבנון", שאבד ונמצא באופן מפתיע, ומזהיר שלדרוש ממנו ברבים צריך חכמה ותחבולה. הרב קוק מבקש מאחיו לכתוב לו בקביעות.

כרך א', אגרת יג אחיו, ר' שמואל הכהן קוק · (בויסק, תרס"ב)

הרב קוק מבקש מאחיו להשיג עבורו הלוואה של מאה רובל כסף, בשל מצבו הכספי הדחוק, אפילו בריבית. הרב קוק מצרף שטר חוב בנוסח של היתר עסקה, שבו הרב קוק רגיל להשתמש. הרב קוק גם מקווה לקבוע את חתונת אחותם לפני פסח.

כרך א', אגרת יד אחיו: הרב דב בער, ר' שאול חנה ור' שמואל הכהן קוק ומשפחותיהם · ליל יום ד', ערב סוכות, תרס"ג (בויסק)

הרב קוק מזמין את אחיו לבוא אליו לחג. בחידוד הרב קוק מעיר לאחיו שמואל, שעסוק בציונות, ששלח לר' אליהו ריבלין כברכת שנה טובה תמונות של ד"ר הרצל ודד"ר נורדאו. הרב קוק כותב שנורדאו הוא "תועבת נפשו" של כל מי שיש בו זיק יהדות, ואין להתברך בתמונתו.

כרך א', אגרת טו אחיו, ר' שמואל הכהן קוק · ב' לסדר וישב תרס"ד - (בויסק)

הרב קוק מתנצל על קיצור מכתביו. הרב קוק מודיע שהעלייה לארץ ישראל קרובה לצאת אל הפועל, כי מזרזים אותו מיפו ומירושלים. לדבריו אין לבטל את ישיבת ארץ ישראל בגלל חששות, וצריך להתחזק בביטחון בה'. הרב קוק מברך את המשפחה על הולדת בן לאחותם רוחמה.

כרך א', אגרת כח בנו, צבי יהודה (בירושלים) · מרחשון תרס"ו - יפו

הרב קוק שמח שבנו הרצי"ה החליט להשתקע בזמן הזה בירושלים. הרב קוק מדריך אותו בשקידה בתורה ובחזרה עליה, בתיקון המידות גם בפרטים הקטנים, בשמחה וטוב לב ובחברת יראי ה' וגדולי תורה. הרב קוק מבקש לשמוע מבנו הרצי"ה כל פרט מסדר יומו: אכילה, שינה, קריאת שמע שעל המיטה ומקום הלינה.

כרך א', אגרת כט בנו, צבי יהודה · י"ג טבת תרס"ו - יפו

הרב קוק מחזק את בנו הרצי"ה בשקידה בתורה על כל מקצועותיה, וביראת ה' שמרחיבה את השכל. לדבריו "עיקר חולי הדור" הוא המחשבה שאין צורך לחזור על הישן, אבל החדש מתבסס רק כשהוא יוצא מן הישן. לכן הרב קוק מזרז את בנו הרצי"ה לחזור על לימודו במתינות, בשמחה ובזריזות.

כרך א', אגרת לב בנו, צבי יהודה · ט"ז שבט תרס"ו - יפו

הרב קוק מסביר לבנו הרצי"ה שההכרה האמיתית תלויה ביושר הפנימי, באור התורה ובמידות טובות, ולא בריבוי שפות. מי שיסודו הפנימי מלא אמת יכול ללקט את הטוב מכל דבר. ידיעת שפות חשובה רק להשפעה על אחרים, ואסור שתבוא על חשבון הבירור השכלי. בעזרת משל דוד וגלית הרב קוק מבאר שאת המלחמה ב"מחרפי מערכות ישראל" יש לנהל בכלי התורה הפשוטים, "בחמישה חלוקי אבנים".

כרך א', אגרת מה בנו, צבי יהודה · (תרס"ז) - יפו

הרב קוק מתנצל שלא כתב באריכות. הרב קוק דואג לסידורי האכסניה והאוכל של בנו הרצי"ה, כדי שלא יתבטל מלימודו. הרב קוק משיב על הערה למדנית בעניין שבועה ו"שתי כיתות עדים". הרב קוק גם כותב שההשגה הרוחנית הבהירה ביותר באה מתוך אמונה שלמה, וההשכלה היא רק גורם לה. הרב קוק לא חושש מהשגות שיודפסו נגדו, ומזרז את בנו הרצי"ה להפיח רוח חיים ושמחה בכל מקום.

כרך א', אגרת עא הוריו, אחיותיו וגיסו הרב יוסף רבין · ערב פסח תרס"ז - יפו

מכתב ברכה לחג הפסח למשפחה. הרב קוק מתאר את הרגשת התקווה בארץ ישראל: לצד הצער על החורבן, ניצוצות של אור מתנוצצים בעלייה ובבניין, וקרני השחר של הגאולה מתפשטות. הרב קוק מתגעגע לבני המשפחה ומקווה שיזכו להתראות בארץ. בסוף הרב קוק שואל את גיסו על רעיון השלוחים.

כרך א', אגרת קד אחיו, ר' שמואל הכהן · כ"ב טבת תרס"ח - יפו

הרב קוק כותב לאחיו על בדידותו הרוחנית: אין לו עם מי לשוח שיגיע לנקודת חפצו. בנו צבי יהודה מצא שהכתבים שהעתיק צריכים עוד עיבוד, והחל להעתיקם מחדש בסידור אחר. הרב קוק מספר שקיבל את 'דורות הראשונים' וכתב למחברו. את אחיו הרב קוק מבקש לקבוע עתים לתורה.

כרך א', אגרת קה אחיו, ר' שמואל הכהן · כ"ח טבת תרס"ח - יפו

הרב קוק שולח לאחיו את כתב היד של 'תיקוני זוהר' של זקנו, ומבקש לקבל את ההגהות לפני ההדפסה, כי יש מקומות בדברי הזקן שצריכים ביאור. על הצעה לצרף מאמר שלו ל'מסילת ישרים' הרב קוק כותב שעדיין לא החליט באיזה סגנון לכתוב. הרב קוק גם מבקש מאחיו לפעול אצל זקן אחד שכתב צוואה שאינה מניחה לאשתו דבר מלבד הכתובה, כדי שישנה אותה וידאג לה כראוי.

כרך א', אגרת קיג ר' דובער הלוי מילשטיין · י"א אדר ראשון תרס"ח - יפו

הנמען הצטער על בניו שהתרחקו מהדת, והרב קוק מעודדו שאין להתייאש מאף יהודי. גם הדעות הרעות של הדור עומדות על בקשת יושר וצדק, שהם 'דרך ה'' של אברהם, וטעותם היא רק שאינם יודעים שהמטרה מושגת דווקא בדבקות בתורה. יש להסביר להם פנים, להודות בטוב שבמטרתם ולהראות את סיגי הדעות החדשות. אין להפקיר את הבנים אלא לקרבם, וסופם לשוב בתשובה.

כרך א', אגרת קכ אחיו, ר' שמואל הכהן · כ"ו אדר ראשון תרס"ח - יפו

הרב קוק מביע עוגמת נפש על כתביו, שקיווה שאחיו יוציאם לאור. האח רמז שסגנונו אינו מלוטש, ודימה זאת לשגיאות של ר' פנחס הכהן לינטופ. הרב קוק משיב שהסגנון החדש בענייני חכמה עתיד לחלוף, כי פזיזות וקלות דעת מוטבעות בו, ויבוא סגנון של כובד ראש ויראת שמים. אם האח אינו רוצה להוציא את המאמרים, הרב קוק מבקש להחזירם. הרב קוק גם שואל על הדפסת תיקוני הזוהר.

כרך א', אגרת קכד אחיו, ר' שמואל הכהן · ב' אדר שני תרס"ח - יפו

הרב קוק מורה להתחיל בהדפסת כתביו, ולשפר את הסגנון אחר כך. הרב קוק מצטער על מכתבו לאלכסנדרוב שפורסם, אבל המבינים יכירו את רוחו. הרב קוק מתאר את דרכו: עליו לחשוב הרבה ולכתוב מעט, מתוך פנימיות ובלי שעבוד לחוץ. לדבריו אינו 'איש מלומד', אלא מחונן בכישרון מקורי שצריך להתפשט בחופש.

כרך א', אגרת קכה אחיו, הרב דובער הכהן · ג' אדר שני תרס"ח - יפו

הרב קוק מציע לאחיו לחדש קשר מכתבים קבוע. הרב קוק מספר על חדשותיו: דיין נוסף בבית הדין, התקרבות ל'שומרי תורה', ומחלקת מלאכה ב'שערי תורה' שמייצרת ארונות ברזל. רבים תומכים בישיבה, ובהם ר' יצחק אייזיק הלוי ו'המזרחי' בגרמניה. הרב קוק שואל אם רבני רוסיה פועלים להצלת היהדות, ומעודד לצאת מ'שב ואל תעשה'. לאחיו הרב קוק ממליץ על חזרה קבועה על הרמב"ם, ומבקש ממנו לנחם את גיסם רב רגולה. על האתרוגים הרב קוק כותב שיש לאסוף כוחות.

כרך א', אגרת קכו אחיו, ר' חיים הכהן · ג' אדר שני תרס"ח - יפו

מכתב אחווה. הרב קוק מתנצל על מיעוט מכתביו לאחיו ולהוריו בגלל עומס עבודתו, ומקווה שסידורים חדשים בבית הדין ובוועד הרוחני יקלו עליו. הרב קוק מספר שבנו צבי יהודה נשאר אצלו בגלל תשוקתו לפעילות ציבורית, אף שזו מבטלת אותו מלימוד. בסוף הרב קוק מברך לקראת פורים.

כרך א', אגרת קלא אחיו, ר' שמואל הכהן · ח' ניסן תרס"ח - יפו

מכתב קצר. הרב קוק מצרף מאמר ל'החבצלת'. העיתון אכזב אותו בינתיים, אבל 'היא שלנו' וחייבים לחזקה. הרב קוק מודה שבמאמר יש 'ריח קרב', אבל 'פצעי לבבי עוברים כל גבול' והרב קוק חייב לצעוק.

כרך א', אגרת קלח ר' דובער מילשטיין · י"ט אייר תרס"ח - יפו

הרב קוק חוזר לעניין בני הנמען שעזבו את הדת. אין להפקירם: לפי התוספות החשוד על עריות כשהיצר תוקפו נחשב כאנוס, וכך 'השפחה הבישא' של זרם הזמן משדלת את הצעירים, והם אנוסים גמורים. לבם נוטה לטוב ולחסד, והם נלחמים בעד הכלל מתוך טעות. יש לקרבם, לסייע בפרנסתם ולכתוב להם דברי מוסר, ובעיקר לעורר בהם את אהבת עמם. תשובה מתוך הכרת השכל היא תשובה מאהבה, 'ולשבי פשע ביעקב' - המורדים מתוך טעות ישובו במעלה אדירה.

כרך א', אגרת קנו גיסו, ר' אברהם בנימין · כ"ח אלול תרס"ח - יפו

הרב קוק מברך את גיסו לשנה החדשה. אתרוגי האיכרים במושבות, שהרב קוק נותן עליהם הכשר, כשרים בלי פקפוק, ומי שרוצה מוזמן לבוא ולראות. שאר המכשירים לא העזו לכתוב שאתרוגיהם נקיים מהרכבה. יש תקווה שיתווספו פרדסים כשרים שיספיקו לכל ישראל.

כרך א', אגרת רח אחיו, הרב דובער הכהן · י"ט תמוז תרס"ט - רחובות

הרב קוק מברך את אחיו על הולדת בנו נפתלי הירץ, ומתנצל על מיעוט מכתביו בגלל חוסר סדר בעבודתו. מרחובות, בעת הבציר, הרב קוק מתאר את יופי הארץ, את מכונת המים החדשה ואת האוויר הנעים. הרב קוק עסוק בשמיטה, ושואף להקים את הישיבה, אף שקשה לו בעניינים הכספיים ובסדר. הרב קוק החל להדפיס את 'שבת הארץ', קובץ הלכות שביעית בנוסח שולחן ערוך על פי הרמב"ם.

כרך א', אגרת ריב אביו, ר' שלמה זלמן הכהן קוק · ד' מנחם אב תרס"ט - רחובות

הרב קוק מתנצל על מיעוט מכתביו. בעניין בעלי מלאכה שהוסתו נגדו, הרב קוק דן את כולם לכף זכות, ואין לו עניין בעסקיו הפרטיים אלא בטובת הכלל. הרב קוק רואה בכל הסיבות, ובשלטון התורכי, 'מצעדי גאולה' נסתרים, אף שרבים שבים לארץ בלי לדעת את משמעות השיבה. הרב קוק ממליץ לאביו על חמי טבריה לריפוי השיגרון. ברחובות הגיעו עולים מתימן, רובם בני תורה ויראי שמים, עובדים ומתפללים, והם ימלאו את מקומם של הפורקים מרוסיה.

כרך א', אגרת ריט ועד חדרה · כ"א מנחם אב תרס"ט

הרב קוק נבהל ממצבה של אישה במושבה, ומבקש מהוועד להגן עליה מכל רודף ולא לתלות את האחריות בבית הדין, כי האחריות על הקרובים במקום.

כרך א', אגרת רמז ר' זאב (מכתב ביידיש) · כ"ח כסלו תר"ע - יפו

מכתב עידוד לאדם חולה ומודאג. הרב קוק מייעץ לו לא לחשוד באשתו, להרחיק את הנכרי מהבית בלי התרגשות, ללמוד כל יום דף בספר מוסר ('מנורת המאור', 'שבט מוסר', 'קב הישר'), לא ללכת ללוויות עד שיבריא, ולקבל על עצמו בלי נדר לעלות לארץ כשפרנסתו תובטח.

כרך א', אגרת שז הוריו, ואחיו ר' שמואל · ט"ו סיון תר"ע - יפו

הרב קוק מצטער שעניין השמיטה קיבל צורה של מחלוקת. לא היה יכול לנהוג אחרת, ולא התכוון לפגוע באיש. לאחיו הרב קוק שולח מכתב לפרסום ב'המוריה', כי צר לו על מאמר שתומכיו פרסמו ב'האור' ('קול מהיכלי'), שפגע בכבודם של אחרים.

כרך א', אגרת שיד הוריו · כ"ג סיון תר"ע – יפו

הרב קוק מבקש מהוריו לא להצטער על הסכסוכים. הארץ נבנית לעינינו, ואין ערך לקפידות קטנות לעומת הזכות להשתתף בבניין. הרב קוק אינו מקפיד על מי שמחפשים את קדושת הארץ בדרכים אחרות, שנראות להם קצרות. ההכרה בחן התורה ובמצוות התלויות בארץ מתרחבת בישוב בזכות דרך האהבה שקיבל מהם. גם לרגשות ההפוכות משלנו יש מקום בעולם, ומי שיודע זאת לא ייפול לקטנות ולקפדנות.

כרך א', אגרת נוספות ד מאת האדר"ת אל הרב קוק · (תרס"ד – ירושלים)

האדר"ת מייעץ לרב קוק לתכנן את דרכו לארץ במתינות, כי בוודאי יתעכב יותר מן המשוער. כשיבוא יראה את המפעלים בירושלים וידברו על הכול. האדר"ת מזכיר לו לקחת גם בגד פשוט, ומבקש שיודיעו לו ביום הנסיעה.

כרך א', אגרת נוספות ט מאת האדר"ת אל הרב קוק · (תשא תרס"ב – ירושלים)

האדר"ת מתאר את מחלתו. בעניין השמיטה (תרס"ב), נציגי המושבות ביקשו ממנו להקל לפי המבי"ט והמהרי"ט, ולפי הפאת השולחן. ההפסד עצום, וקיום הישוב כולו בסכנה. רב יפו כתב לו שר' יהושע לייב דיסקין התיר בשמיטה הקודמת. דעתו השתנתה מאז שנת תרנ"ו, אבל חסידי ר' יהושע לייב מתנגדים, וסומכים על טבלה של כעשרים רבנים שאסרו. גם ר' שמואל סלנט מסרב לומר דבר. האדר"ת לא יאמר דבר, ומבקש מהרב קוק לעיין בהלכה.

כרך ב', אגרת שסד הרב יעקב משה חרל"פ · כ"ו סיון תרע"א – יפו

הרב קוק מסכים להדפסת חליפת המכתבים ביניהם ב'המוריה', אם יש בזה תועלת. בימים אלה הרב קוק יוצא לסייר בכרמי המושבות, ולכן אינו יכול לקבוע פגישה.

כרך ב', אגרת שצ אחיו, ר' שמואל הכהן · י"ד תשרי תרע"ב – יפו

הרב קוק שמח שאחיו מעורר את 'נרדמי הגלות' לשיבת ציון. לוויכוח בין פויכטוונגר לבודנהיימר (על השמיטה בקרן הקיימת) אין ערך מעשי, כי רוב העבודות הותרו, אבל יש לו ערך מוסרי: הישוב שעשה את המעט שנאסר בידי נכרים גילה שהוא מתחשב בדת, ואלה שלא שאלו גילו שאין להם חלק בתורה. העניין הסב תשומת לב לערך הדת בתחייה.

כרך ב', אגרת שצד הרב שמואל נח גוטליב (עורך 'אהלי שם') · י"ז מרחשוון תרע"ב – יפו

הרב קוק אינו מוצא תועלת בפרטים על עצמו לספר על הרבנים. הרב קוק מוסר את ייחוסו: אבי זקנו הוא ר' דוב מאוטיאן, אביו של ר' מרדכי גימפל יפה, ומצד אמו ר' אברהם, אב בית דין פרייל ושביז. לרשימת רבני הארץ הרב קוק מפנה לרב יחיאל מיכל פינס.

כרך ב', אגרת תעג הרב אליעזר נפתלי באומן, אב בית דין אסטרחן · י"ז כסלו תרע"ג – יפו

בריאותו של הרב קוק כמו בחוץ לארץ, אבל עבודתו מייגעת, ובזה הרב קוק מרגיש את מעלת הארץ. בנו צבי יהודה עדיין לא נשא אישה. אין לבטל את הצלחת הציונים: 'רוח ממרום' יש כאן לבנות את הארץ, וה' עושה שליחותו על ידי הכול. על 'שיעור קומה' הרב קוק מפנה לספר 'דעת ותבונה' ולרש"ש משאוויל. בית הספר שהרב קוק מקרב הוא 'תחכמוני' בלבד.

כרך ב', אגרת תפב ד"ר בנימין מנשה לוין · כ"ד טבת תרע"ג – יפו

הרב קוק שמח שלוין מסכים לחזור לארץ ולעבוד בפתח תקווה או בחיפה. הרב קוק שמח גם על מאמצי רוזנהיים לבסס את 'אגודת ישראל' בדרכי שלום, כך שתשפיע גם על הרחוקים. צריך ללמוד הרבה 'תורת השלום' כדי שתנצח את כל הרוחות.

כרך ב', אגרת תקה הרב שמעון הכהן, מורה הוראה במיטאווי · ב' אדר ראשון תרע"ג – יפו

על שאלת עלייה לארץ עם משפחה: קשה לייעץ, כי הכול תלוי בזמן ובאדם. יש שעולים בלי כסף ומתפרנסים, ויש שהכסף מתדלדל. הרב קוק אינו יכול להכריע, אבל מוסיף שאלפיים רובל כסף אינם מספיקים לקנות קרקע ולחיות מעבודת פועלים.

כרך ב', אגרת תקט הרב דובער מילשטיין · י' אדר ראשון תרע"ג – יפו

על קשרי אב עם בנים שהתרחקו: הרב קוק אוחז במידת החסד – לקרב את הבנים המבולבלים בכל דרכי נועם, ו'קורטוב אחד של טוב' יקר. בכל נפש מישראל יש ניצוץ קדוש, וכשמקרבים אותו, הוא נעשה שלהבת. כשהבנים רואים שהקשר לא ניתק, מתעוררים בהם רגשי תשובה. עוד: האתרוגים, יין פלמן כשר, והעת כשרה לקנות קרקעות ולהביא חסידים לעבודת האדמה.

כרך ב', אגרת תקיד הגביר שמואל ברבש · כ"ד אדר ראשון תרע"ג – יפו

הסכסוך עבר לצד שלישי ויתברר בדין תורה מול בא כוחו. הרב קוק מבהיר שלא קשר את העניין לבקשה לטובת האלמנה בעניין חליצה. הרב קוק רק ניצל את ההזדמנות לבקש את עזרתו בתקנת עגונה.

כרך ב', אגרת תקלד (ההתחלה חסרה) · כ"ח ניסן תרע"ג – יפו

על נסיעתו: הרב קוק יוכל לנסוע רק אם יימצא מימון, ומהרב הורוויץ לא שמע דבר. הרב קוק מקווה לדבר עם ד"ר אוירבך על תלמוד התורה במחנה יהודה. ברכה לחג.

כרך ב', אגרת תקסא רעייתו רייזא רבקה (ביידיש) · ט"ו תמוז תרע"ג – רחובות

הרב קוק מרגיש טוב יותר במצב השקט ברחובות. הרב קוק שואל מתי יבואו, וסבור שהמקום יטיב לבתו פרידה, אף שהדירה צפופה.

כרך ב', אגרת תקסב בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו תמוז תרע"ג – רחובות

הרב קוק מבקש מבנו הרצי"ה להעביר מכתב לירושלים ולהביא ספרים: הכרך שהרב קוק כותב על ביאורי הגר"א, חושן משפט עם ביאור הגר"א, 'אדם ישר', 'ארבע מאות שקל כסף', ואולי גם קובץ הרשימות האחרון. הרב קוק נמנע מלהזמין את הרב חרל"פ בגלל צפיפות ומחשש לדיבורים. הרב קוק מזמין את גיסו, הרב יוסף רבין, לבוא.

כרך ב', אגרת תקסז בנו, הרב צבי יהודה, וכל המשפחה · ב' מנחם אב תרע"ג

אחרי התייעצות עם הרופא, הרב קוק מסכים לנסוע (לכנסייה הגדולה של 'אגודת ישראל'), כדי להביע בפומבי את דרישותיו הרוחניות. אחר כך ישהה בקרלסבד לרפואה. הרב קוק מבקש מבנו הרצי"ה להתכונן לנסוע עימו ולהזדרז בסידור המסמכים.

כרך ב', אגרת תקסט בנו, הרב צבי יהודה, וכל המשפחה · ז' מנחם אב תרע"ג

הרב קוק מסופק בעניין הנסיעה: בגלל ענייני כספים שאינם לפי הכבוד, ובגלל מכתב הרב חרל"פ שהדבר נוגע לבריאותו, מה שמראה שבירושלים העניין מתקבל בשלילה. מכתב הקריאה של הרב חרל"פ כתוב בסגנון שמתאים ליחידי סגולה. הרב קוק מעדיף 'מעטה של קרירות שכלית', כדי שרק טהורי הלב יימשכו, ותתפתח ספרות אידיאלית.

כרך ב', אגרת תקפה הוריו · י"ב אלול תרע"ג

הרב קוק שמח שאמו הגיעה בשלום לירושלים. על המודעה נגד גונבי האתרוגים: במקום חשש סכנה אין חיוב מחאה. הרב קוק דייק שלא לכתוב שאסור לברך, אלא רק 'אתרוג גנוב'. אם יתפרסם שאתרוג בלי תעודה נחשד כגנוב, אין כאן יאוש, ו'הבעלים מרדפים אחריהם'.

כרך ב', אגרת תרכג אלתר דרויאנוב · כ"ג כסלו תרע"ד - יפו

הרב קוק מתיר לדרויאנוב לכתוב 'לכבוד העורך' ומודה על הנימוס. חותנו הישיש נראה בריא; הוא התלונן על האכסניה, והרב קוק מתייחס אליו בכבוד.

כרך ב', אגרת תרלב הוריו · י"ז טבת תרע"ד - יפו

הרב קוק שואל לשלומם, ומזכיר שהעיתונים, ובכללם 'המוריה', הגזימו בעניין שכתב עליו במברק. לאחיו שמואל: על הישיבה בספרד - לא מצא חרם מפורש, וכנראה אין חומרה יותר מבמצרים, שאסורה רק בקביעות.

כרך ב', אגרת תרמג הרב יעקב משה חרל"פ · ראש חודש שבט תרע"ד - יפו

תפילה ותנחומים על מחלת אחיו של הרב חרל"פ, ר' אברהם יצחק. הרב קוק מבקש לשמוע על הטבת מצבו ומחזק את הרב חרל"פ.

כרך ב', אגרת תרסד הברון אדמונד דה רוטשילד · כ"ז שבט תרע"ד - יפו

בשליחות קהילת קייב והרב אהרונסון, הרב קוק מבקש מהברון לבסס את מצבו של מנדל ביליס, 'קרבן בעד האומה', שעלה לארץ באמצעים מועטים אחרי שנאלץ לעזוב את קייב מחשש 'המאה השחורה'. ביליס ישר ואוהב עבודה.

כרך ב', אגרת תרע בנו, הרב צבי יהודה (בדרכו לאירופה) · י' אדר תרע"ד - יפו

הרב קוק שמח בגלויות מאלכסנדריה ובמברק מטריאסט, ומבקש פרטים: איך התקבל, איפה הרציה אוכל, לומד ומתפלל. 'חזק ואמץ'. ב-י"ז באדר ימלאו להוריו שבעים שנה. הכתיבה קשה לו דווקא מרוב רגשות. דרישת שלום לרב הלברשטאט.

כרך ב', אגרת תרעח בנו, הרב צבי יהודה · ה' ניסן תרע"ד - יפו

הרב קוק מחכה למכתבו הארוך. קשה לו להחליט על נסיעה לכנסיית הרבנים של 'אגודת ישראל' בברלין, כי היציאה מהארץ כבדה עליו, וחסרה לו 'הסכמה נפשית'. ברכה לפסח וליום הולדתו בליל החג.

כרך ב', אגרת תרפא בנו, הרב צבי יהודה · י' ניסן תרע"ד - יפו

שבח על קיום הבטחה לר' ב' ועל ההקפדה מגניבת דעת: 'הדקדוק במעשים לפלס הכול על פי התורה' הוא עיקר. 'הקנאה הלאומית' שלמד מהאוסטרי היא 'אש קודשי', וטוב ללמוד 'מן ההדיוט'; היא יסוד אורו של משיח, שהצדק אזור מותניו. על 'עקרות כנסת ישראל' - כתשובת ברוריה. הלכות: אלכסנדריה אסורה בהשתקעות (רמב"ם מלכים ה ז), וכך גם פורט סעיד; ברכת הדרך; צורות ע"ז לנוי; 'כינוי שם לגנאי'.

כרך ב', אגרת תרפב בנו, הרב צבי יהודה · י"ד ניסן תרע"ד - יפו

ברכה ליום הולדתו בערב פסח. לבתו רחמה נולד בן, שנקרא מנחם על ידי גיסו ר' יוסף רבין, וביום ההולדת הוא יום פטירתו של הצמח צדק מלובביץ'. על ציורים בדירה: אין חשש, כי ידוע שהבית של נכרי; פרצוף שלם עדיף לכסות.

כרך ב', אגרת תרפג בנו, הרב צבי יהודה · כ"ד ניסן תרע"ד – יפו

אגרת פיוטית: אור הישועה 'מקשקש כזוג' בכל גבול הארץ; 'סודות יצירת עולמים... עומדים להתפרץ באורות מאופל'. אורחים באים ושבים מלאי התלהבות. 'עלינו המשא הנעימה לבסם הכול בבשמי אורות קודש... והיה על מצלות הסוס קודש לה'".

כרך ב', אגרת תרפה בנו, הרב צבי יהודה · י' אייר תרע"ד – יפו

הרב קוק מבקש פרטים על בריאותו ועל האקלים, ומבקש שיכתוב את חידושיו ואת השיעורים שהרצי"ה מעביר, ואולי גם פירוש על 'שיר הכבוד'. בישיבה נוספו צעירים מירושלים ומפתח תקווה, שמוצאים עניין בשני השיעורים.

כרך ב', אגרת תרפו בנו, הרב צבי יהודה · י"ד אייר תרע"ד – יפו

מכתב קצר: המניעות מעכבות תשובה מלאה. הרב הורוויץ יבקר אותו. פסח (קרוב משפחה) ומשפחתו יבואו כנראה בקיץ.

כרך ב', אגרת תרפז בנו, הרב צבי יהודה · כ"ט אייר תרע"ד – יפו

אתמול, כ"ח באייר, היה יום השנה לעלייתם לארץ. הרב קוק החל להדפיס אצל איתין רשימות בשם 'ערפלי טוהר', כמו שהן, בלי עיבוד - 'לחם חם כיום הלקחו'. הרב קוק עדיין לא החליט על הנסיעה לאגודה. דרישת שלום לרב הלברשטאט ולד"ר נובל.

כרך ב', אגרת תרפח בנו, הרב צבי יהודה · סיון תרע"ד – יפו

ברכה פיוטית לשבועות: הרב קוק מתקשה להביע את רוח האב ב'שבילים כבושים'. הלכה: מזוזה בדירה שכורה בשותפות נכרי - לפי רבי עקיבא איגר, ולדעתו פטור, כי הבית יכול לשוב לרשות הנכרי.

כרך ב', אגרת תרצא בנו, הרב צבי יהודה · י"ד סיון תרע"ד – יפו

האם העסקים הקטנים קטנים באמת? בצעקות הלב יש 'המית נבלים של שיח קודש', וקדושת הארץ צפה 'כשמן על מים' על כל רגש. יש להגביר את 'אבוקת הדעת' על ההרגשה העדינה. הרב קוק עדיין מתלבט בנסיעה. 'מי יתן הרוח אהבת נועם לאומה כולה'.

כרך ב', אגרת תרצה בנו, הרב צבי יהודה · ד' תמוז תרע"ד – יפו

הרב קוק עומד לנסוע לראשון לציון לסייר בכרמים, ואחר כך לאסיפת 'אגודת ישראל' ולקרלסבד. אמו של הרצי"ה תיסע עימו לרפואה. הרב קוק מקווה לראות את בנו הרצי"ה.

כרך ב', אגרת תרצו הוריו · ט' תמוז תרע"ד – יפו

הרב קוק חזר מסיור בכל כרמי יהודה בשבוע אחד. בעוד שבועיים ייסע עם הרבנית לחוץ לארץ, ומקווה לבקר בירושלים לפני כן.

כרך ב', אגרת תרצט בני המשפחה · ז' מנחם אב תרע"ד – ברלין

הרופאים והפרופסורים החליטו שהרב קוק ייסע לקיסינגן ואחר כך לשווייץ; לגבי הרבנית יוחלט השבוע. ההוצאות גדולות מהצפוי. הרב קוק מבקש לכתוב להלברשטאט ולמסור חדשות מהארץ.

כרך ב', אגרת תש הוריו וכל המשפחה · י"ד מנחם אב תרע"ד - קיסינגן

הרבנית ברופאים בברלין, והרב קוק עם צבי יהודה בקיסינגן. מהומת המלחמה שפרצה באירופה שינתה הכול. האסיפה של 'אגודת ישראל' כנראה תידחה, וקשה לראות את צער הרבים, במיוחד של נתיני רוסיה. הרב קוק אינו יודע מתי הדרך תהיה בטוחה לחזור.

כרך ב', אגרת תשא רעייתו רייזא רבקה (ביידיש) · כ"ו מנחם אב תרע"ד - קיסינגן

הם בריאים, והרב קוק עושה מרחצאות לפי הוראת הרופא. אין ידיעות על הנסיעה הביתה, והדואר מיפו אינו מגיע. הרב קוק שואל מה מעכב את בואה, ומבקש שתהיה 'שקטה ומעודדת'.

כרך ב', אגרת תשב ד"ר שמואל הלוי (בן בעל 'דורות הראשונים') · י"ט אלול תרע"ד

הרב קוק שמח שאמו של ד"ר הלוי תיסע איתם לארץ. הרב קוק שואל אם אפשר לנסוע דרך גנואה, מתי האוניות יוצאות ואם יש מניעה לנתיני רוסיה ואנגליה. הרב קוק גם שואל על גודל המצבה לבעל 'דורות הראשונים', כדי לנסח את הכתובת.

כרך ב', אגרת תשג בנו, הרב צבי יהודה · כ"ה תשרי תרע"ה - צירידְ

ימי החג עברו בשלום בכינוס יראי ה', ובשמיני עצרת שרו שירי ארץ ישראל. הרב קוק מתלבט בין גנואה (אונייה איטלקית, ניטרלית, עשרה ימים) לבין מרסיי (צרפתית, ארבעה ימים). הלכות: הבדלה ששמע באמצע שמונה עשרה - יוצא (רש"י); ספק כוונה וברירה; ברכת הגומל על שחרור היא הודאה נפרדת מזו של הים. בצירידְ הרב קוק לומד גמרא עם כמה בני תורה.

כרך ב', אגרת תשד בנו, הרב צבי יהודה · כ"ב מרחשוון תרע"ה - סנט גאלן

בעקבות כניסת טורקיה למלחמה הם נאלצים להישאר. בסנט גאלן יש להם דירה הגונה. מהארץ הגיעה רק גלויה אחת. הרב קוק עוסק בעזרה לארץ, ואולי ייסע לבזל לאסיפה למען הארץ. הרב קוק מקווה להועיל להעלאה רוחנית במקום, ורואה במלחמה 'הרת עולמים' שטובות כמוסות בה.

כרך ב', אגרת תשי אברהם דובער ברנשטיין · כ"ח טבת תרע"ה

הרב קוק שמח שמצבו השתפר ואולי לא יידרש ניתוח. הרב קוק צופה במלחמה ומקווה שאחריה יבוא 'זרם חיים חדשים' לעם ישראל. הרב קוק מצרף המלצה לרב מרגליות להשאלת ספרים.

כרך ב', אגרת תשיב הוריו וכל המשפחה (בעברית ובייידיש) · ו' שבט תרע"ה - סנט גאלן

הם שמחים במכתב האם. 'לפי ערך הזמן' הם שוהים 'ברב חסד', אבל צער העולם, ישראל והארץ מדאיג מאוד. הרב קוק הצליח לשלוח רק מעט עזרה. הרב קוק שמח שבריאות אביו השתפרה.

כרך ב', אגרת תשלד הלל פרלמן · כ"ו אייר תרע"ה - סנט גאלן

הרב קוק שמח במכתבו ומצטער שגם הוא התרחק מהארץ. מצורף מכתב המלצה לר' מאיר בר־אילן, וכדאי לפנות גם לד"ר זיידל. הרב קוק מבקש פרטים על בנותיו שנשארו ביפו, מרים ואסתר יעל הקטנה, 'ילדה חכמה וטובת שכל'.

כרך ב', אגרת תשלה ד"ר משה זיידל · י"א תמוז תרע"ה – סנט גאלן

הם שקלו לעבור לנוויישאטל, אצל ד"ר אשר, אך נשארו. את הוצאותיהם הם לוקחים בהלוואה מר' אברהם קמחי, וקשה לו לסבול זאת. הרב קוק מצטער שאינו יכול לפעול למען העם מהגולה, והשיעורים עם צבי יהודה מקלים עליו. אין להתייאש: 'מן השמות הגדולות... קרן ישועה עתידה לצמוח', ייבנה רוח חדש, ושום זיק טוב לא יאבד. 'אנשי מפעל ואנשי רעיון יוועדו עוד יחד על הרי ישראל'.

כרך ב', אגרת תשלז ד"ר משה זיידל · ערב ראש השנה תרע"ו – סנט גאלן

המסיבות הקשות הן 'כוח לוחץ להתעוררות'. אנו יודעים לקרוא את 'הכתב המטושטש' של המאורעות. 'הסתירה היא על מנת לבנות והמחיקה על מנת לכתוב', והבניין החדש יעלה על הישן. 'מכל אשר הגינו... אין דבר אובד'. הם קיבלו מכתבים מהמשפחה, ומצבם מניח את הדעת. אין זה הזמן להדפיס. הם היו במקום מרפא, שולס־טאראספ.

כרך ג', אגרת תשמ הלל פרלמן ומאיר (חתנים) · ו' תשרי תרע"ו – סנט גאלן

תודה למאיר על הפרטים על בנותיו בארץ. להלל: אנו מול חזיון חסר תקדים, ויד ישראל חייבת להתגלות בו. אין לעשות פלסתר את המאמצים של השנים האחרונות, גם אם הם מעורבים בסיגים. נדידת יהודי מזרח אירופה תוליד קהילות ומוסדות חדשים. הרוחות החדשות, כשמטהרים אותן ומרכיבים אותן על יסוד קדושה, יתנו פרי. 'קרואים אנו למפעלים גדולים' – הגותיים, ספרותיים, מעשיים וחברתיים.

כרך ג', אגרת תשנט הרב ד"ר אשר מיכאל כהן, רב בזל · ח"י שבט תרע"ו – סנט גאלן

ביליס במצב לחוץ: מכל הרעש קובצו רק שלושים אלף רובל כסף, שהופקדו בבנק בקייב ולא נמסרו לידיו. הוא התנהג בעדינות רוח ולא רצה שיציגו אותו לפני הברון. במאסרו לא נכנע להודאת שקר, אף שעמד לאבד את עצמו, מפני הצלת כלל ישראל – 'ראוי להיחשב בין הקדושים המעונים'. הרב קוק מבקש שהגביר דרייפוס ברודסקי יתמוך בו בכבוד, ובלי פרסום.

כרך ג', אגרת תשס בנו, הרב צבי יהודה (בשווייץ) · כ"א שבט תרע"ו – פריז

הם הגיעו לפריז בשלום, וייצאו בבוקר. הרב קוק מבקש שישגיח על לבושו 'בכבוד ובנימוס', וילמד לזכר סבתו ביום הפטירה, כ"ח בשבט.

כרך ג', אגרת תשסא בנו, הרב צבי יהודה · כ"ג שבט תרע"ו – לונדון

הם הגיעו ללונדון. המברקים לא התקבלו, והרב קוק שמח שנפטר מ'קבלת פנים מטרידה'. הדירה עוד לא התפנתה, והם אצל מר חייקין. בערב באו זקנים ובני תורה. לקהילה יש 'טיפוס של קהילה עתיקה בליטא'.

כרך ג', אגרת תשסג בנו, הרב צבי יהודה · כ"ט שבט תרע"ו – לונדון

המצב בלונדון כפי שתיארו, ואף טוב יותר. הדירה עוד לא פנויה. הרב קוק מקבל מבקרים רבים, והרב הרץ שלח מכתב ברכה. הרב קוק מבקש מהרצי"ה שישגיח על בריאותו כמו שהרצי"ה נושא בעול התורה.

כרך ג', אגרת תשסד בנו, הרב צבי יהודה · י"ז אדר שני תרע"ו – לונדון

פורים עבר בשלום. הדירה עוד לא פנויה, ודירה זמנית בצפון העיר רחוקה ממרכז עבודתו. 'הסבל הגדול של החברתיות הכרכית' מונע ממנו 'התנערות פנימית', וקשה לו למצוא את 'גרעיני האמת' בתוך 'השבלונה השוטפת'. הרב קוק צריך להתחיל מחדש בין מבקר למבקר 'להפנות רוחי למזרח'.

כרך ג', אגרת תשסו בנו, הרב צבי יהודה · ו' ניסן תרע"ו – לונדון

הם היו 'גולים בגולה בתוך גולה', ורק השבוע נכנסו לדירה. הרב קוק מבקש לדעת על הדרשה של הרצי"ה בבזל ועל לימודיו, ושואל אם הרצי"ה מעיין ברשימות. ברכה לפסח וליום הולדתו.

כרך ג', אגרת תשעב בנו, הרב צבי יהודה · י"א סיון תרע"ו – לונדון

הם קמצו מעיסתם כדי לשלוח כסף למשפחה בארץ. הרב קוק שואל על בר־טוביה (בנימין מנשה לוין), שעיתוני לונדון אינם מוכנים להגיגיו המוסריים 'שהכול הומה ברעש לחם'.

כרך ג', אגרת תשעד בנו, הרב צבי יהודה · ג' תמוז תרע"ו – לונדון

התקבלה גלויה מאחיו הרב דב בער על שלום כל המשפחה, גם בפולטבה. ברכה.

כרך ג', אגרת תשעז בנו, הרב צבי יהודה · י"ט תמוז תרע"ו – לונדון

נשלח סכום לבן כדי שיעביר לארץ לפי חלוקה מצורפת, כי מלונדון יש מעצורים בשליחה.

כרך ג', אגרת תשעח בנו, הרב צבי יהודה · כ"ו תמוז תרע"ו – לונדון

הם מתכננים מנוחה במקום קיץ. יש הרבה לעבוד, אבל צריך 'חליצות עצמות' – 'הגדלת כוח טבעי' כבסיס לנפש. כך גם באומה: הירידה בכוח הטבעי בגלות היא 'הגורם האמיתי של כל ההתנוונות הרוחנית', ויש לבנות את הטבעיות והמכשירים החומריים. בין המצרים: 'האש אשר הצית ה' בציון אכלה... רק את הדופי והתיעוב'.

כרך ג', אגרת תשעט בנו, הרב צבי יהודה · ה' מנחם אב תרע"ו – לונדון

אין אפשרות לשלוח עזרה לארץ מלבד מה שיקמצו. אחרי תשעה באב ייסעו להרוגייט לרפואה, באישור רופא יהודי ירא שמיים. על טיול: מדוע לא, אם הוא מועיל לבריאות.

כרך ג', אגרת תשפ בנו, הרב צבי יהודה · ט"ז מנחם אב תרע"ו – לונדון

תשובה להערות: 'אי גחין ואכיל' (מנחות ע) – הנאת מעיים בלי הנאת גרון אינה אכילה (ויכוח הרש"ר הירש והרב לרנר על חוקן ביום הכיפורים); תנאים מכשירים במלאכה אינם צריכים להיות כדרכם; עקירה והנחה הן תנאים מכשירים בהוצאה. 'רוב מעשיהם על ידי שליח' – בקדשים יש סגולה מיוחדת לשליחות. התבקש לפקח על היהדות בשני עיתונים של ד"ר זלקינד, ואולי יכניס את בר־טוביה כסופר קבוע.

כרך ג', אגרת תשפא בנו, הרב צבי יהודה · כ"ו מנחם אב תרע"ו – הרוגייט

הטיפולים נמשכים: מים, אמבטיות, מזרקות ושפשוף חשמלי. הרב קוק ישמח אם הרצי"ה ישתתף בספר השנה. האם הרצי"ה החל ללמוד שחיטה? מלונדון הוכרז עם רבנים תענית ציבור בערב ראש חודש אלול על צרות הזמן. 'חודש אלול... יהיה למעיין ישועה'.

כרך ג', אגרת תשפב בנו, הרב צבי יהודה · ו' אלול תרע"ו – הרוגייט

ועד התמיכה בלונדון ביקש ממנו לנאום באסיפה, אבל היא נערכת בתיאטרון עברי שפתוח בשבת, והרב קוק מתלבט. הרב קוק שואל אם הרצי"ה כתב מאמר לספר השנה השווייצי, ועל עניין הניירות.

כרך ג', אגרת תשפג בנו, הרב צבי יהודה · י"ד אלול תרע"ו – הרוגייט

הרב קוק חוזר מחר ללונדון, אחרי הרחצה האחרונה. הרב קוק מבקש פרטים על בריאות הרצי"ה.

כרך ג', אגרת תשפד בנו, הרב צבי יהודה · כ"ג אלול תרע"ו – לונדון

ברכת שנה טובה. בהרוגייט הבריאות השתפרה מעט, אבל המבקרים מעייפים. בסעודה שלישית דיבר על שלוש תקופות: לפני עבודה זרה; תקופת 'יצרא דעבודה זרה' והמלחמה בו; ותקופת החיוב הטהור אחרי ביעורו. 'אנוכי' ו'לא יהיה לך' יתאחדו ב'אנוכי' לבד. העולם 'מתבסם' בפנימיותו. כל עלייה פנימית מחלישה את המרץ השלילי, ולכן הדורות נחלשים בגלוי אך מתעלים בגנוז. בר־טוביה יעבוד בשני העיתונים.

כרך ג', אגרת תשפו בנו, הרב צבי יהודה · ערב יום הכיפורים תרע"ז – לונדון

ברכה פיוטית ליום הכיפורים ולסוכות: אור מחילה, סליחה ותשובה יאירו, וכן שמחת החג.

כרך ג', אגרת תשפח בנו, הרב צבי יהודה · א' ראש חודש מרחשוון תרע"ז – לונדון

החגים עברו בשמחה עם חברים יראים. ישיבת הסוכה עלתה יפה. חידוש: הירושלמי (סוכה ג) מסביר את פטור המוציא לולב בשבת ב'עשה דוחה לא תעשה', אף שזה לאו שיש בו כרת – לפי תוספות (יבמות ט), לרבי צריך לאו עם הכרת לחיוב חטאת, וכשהעשה דוחה את הלאו נשאר כרת בלי לאו. אל יצטער הרצי"ה על האתרוגים.

כרך ג', אגרת תשצא בנו, הרב צבי יהודה · כ"א מרחשוון תרע"ז – לונדון

הרב קוק טרוד בעניינים רוחניים שמפזרים את הדעת. קשה לו לייעץ לר' ד' כהן לבוא ללונדון: יש חשש מנושים, והמחיה יקרה. הרב קוק מזכיר את דברי הרמב"ם לר' יוסף בן עקנין על טרדותיו – כבר אין לו את 'החופש של טיול עיוני' שהיה לו בסנט גאלן.

כרך ג', אגרת תשצב בנו, הרב צבי יהודה · כ"ח מרחשוון תרע"ז – לונדון

עיתונו של ד"ר זלקינד נעשה יומי, 'דמוקרטי קיצוני' אבל עם 'עקבות בית המדרש'. בר־טוביה עוד לא שלח דבר. אילו היו לו כתבי יד מקובצים, אולי היה מדפיס בלונדון, כי המכירה קלה.

כרך ג', אגרת תשצד בנו, הרב צבי יהודה · י"ב כסלו תרע"ז – לונדון

הרב קוק שואל על בריאות הרצי"ה ואכילתו. הערות: מניעת לימוד זכות מעדים (סנהדרין לד) – כי עדים שקרנים יסמכו על כך, ויתרבו חיובים בחינם; הנאת מעיים וגרון לפי רש"י ותוספות; גיד הנשה. הרב קוק מבקש שיכתוב באותיות ברורות. הרב קוק עסוק בהקמת 'התאגדות כללית לתקומת היהדות' בעיר ובמדינה.

כרך ג', אגרת תשצו בנו, הרב צבי יהודה · כ"ג כסלו תרע"ז – לונדון

הרב קוק משבח את נאומי הרצי"ה בציריך ובבזל על הארץ. ירידת השער מעכבת שליחת כסף. הרב קוק הסכים להדפיס קונטרס קטן ('ריש מילין') של 'רעיונות שיריים רזיים' על האותיות, התגין, הנקודות והטעמים, וחשש לספר לבן מראש, שמא לא יסכים להדפסה בלי תיקון.

כרך ג', אגרת תשצז בנו, הרב צבי יהודה · ח' חנוכה תרע"ז – לונדון

דרשת חנוכה: הנס ביום הראשון (לפי הט"ז) – אם כל השמן היה כלה ונברא חדש, לא היה 'שמן זית', כמו חיטים שירדו בעבים (רש"י, מנחות סט). לפי דרשת 'באה זהב...' (מנחות כח), שמנים אחרים כשרים בדיעבד, כך שהנס היה להידור. למה לא נעשה נס במנורה, שהייתה משפודים של ברזל? כי הנס בא להראות שרוח הקודש בישראל מקיימת את החומר ואינה תלויה בו – הכלי פשוט, והתוך (השמן) בהידור. בהמשך: הצעה לאגודה כללית לתקנת עגונות, עם קרן תמיכה ובירור הרוגי המלחמה.

כרך ג', אגרת תשצט בנו, הרב צבי יהודה · י"א טבת תרע"ז - לונדון

'הכנסייה הישראלית' שהקים מתקדמת. הרב קוק שואל אם הרצי"ה לומד שחיטה בפועל, ואיך הרצי"ה מרגיש, כי לאדם עדין רגש זה דורש 'רצון אמיץ וגבורת נפש'. מ'ריש מילין' נדפסו שני גיליונות, ויש עיכוב בדפוס של ד"ר זלקינד.

כרך ג', אגרת תת רעייתו (ביידיש) · אור ליום ב' (טבת) תרע"ז - לידס

הם הגיעו ללידס לשמחה (חנוכת ישיבה), 'שמחה יהודית נאה'. מחר ידרוש בבית המדרש הגדול, למען 'הכנסייה הישראלית'. במסיבה גם הרב קוק נשא כמה מילים. הם יחזרו ביום ג'.

כרך ג', אגרת תתב בנו, הרב צבי יהודה · כ"ג טבת תרע"ז - לונדון

מאמריקה הוצע לאגד את כל בני הארץ בגולה, והרב קוק נוטה להסכים, אף שקשה לאחד את הסוגים השונים. הלכה: מותר לסגור את הצינור הפרטי של הגז אחרי שהכללי כבר סגור - 'כל שאינו מחוסר צידה'. על אכילת בשר: הרב קוק מזהיר שלא תגרום חולשה, ושלא ללכת אחרי 'תנועת צער בעלי חיים', שברובה יש 'טינא גנוזה של שנאת הבריות', כפי שמעיד מקומה אצל שונאי ישראל. רעיון 'העלאת הנפש הבהמית' בסוד התורה נותן לחי יותר מכל 'חמלה חנוקת רוח'.

כרך ג', אגרת תתה בנו, הרב צבי יהודה · כ"ב שבט תרע"ז - לונדון

חבילת 'ריש מילין' תישלח דרך מר מזין, ואחד ממנה לד' כהן (הנזיר), כתשובה על הערתו על 'ההתלמדות הכמוסית'. מחמת עייפות הסתפק בהערה אחת על האל"ף. היום מלאה שנה מאז שעזבו את שווייץ.

כרך ג', אגרת תתו בנו, הרב צבי יהודה · ערב ראש חודש אדר תרע"ז - לונדון

'ריש מילין' עושה רושם טוב. הלכה: לדבר מחובר לקרקע אין דין מוקצה, כי עיקר המוקצה הוא סרך הוצאה. אבל בכפתור החשמל, שאין בו צורך, 'המחמיר משום עובדין דחול לא הפסידי'. הרב קוק מבקש מהרצי"ה לברר את מצב הצעירים במשפחה.

כרך ג', אגרת תתיג בנו, הרב צבי יהודה · כ"ב אדר תרע"ז - לונדון

הרצי"ה מרוצה מ'ריש מילין' למרות המגרעות, שהיו נמנעות אילו הרצי"ה עצמו היה עורך. לפי המצב, גם עבודה קטנה זו היא 'התגלות עין ה'י'. הרב קוק מקווה שעדיני רוח ישננו את הדברים.

כרך ג', אגרת תתטו בנו, הרב צבי יהודה · כ"ט אדר תרע"ז - לונדון

הגיע מכתב מהארץ. יעקב וולפרט, שהיה מזכירו, קיבל משרה, ובמקומו בא ר' שמעון מבני הארץ, שרושם לפעמים את דבריו. על חלוקת 'ריש מילין' והשאלת 'אדמת קודש' - הרצי"ה רשאי לעשות כרצונו.

כרך ג', אגרת תתיח בנו, הרב צבי יהודה · ערב פסח תרע"ז - לונדון

ברכה לחג. על הצעת משרה בסנט גאלן: אם השינוי אינו מוכרח, יש להתנות תנאים, למשל לא ללמד ילדים קטנים, כדי לשמור על כבוד הרבנות.

כרך ג', אגרת תתיט בנו, הרב צבי יהודה · כ"ז ניסן תרע"ז – לונדון

ד"ר יעבץ מעורר אותו להתבטא בפומבי על המאורעות ועל 'זיקי התקווה', אבל הרב קוק עוד לא מצא 'את המילה הנכונה'. הרב קוק שמח על ידיעות על פרופסור 'גר הצדק'. שיחו הפנימי: איך להוציא לאור את 'ההארה האלוהית הגלויה' שבמאורעות – 'זריעת הצדקות' לפני 'הצמחת הישועות' – ואיך לגאול את העולם 'מהחולשה הקרירה של העיוורון הטכני'.

כרך ג', אגרת תתכג בנו, הרב צבי יהודה · י"ב אייר תרע"ז – לונדון

העיתונים מגזימים על המצב בארץ, והרב קוק מציע לשאול במברק. 'הזמן הנפלא והנורא... צריך תכונה של טהרה וגבורה'.

כרך ג', אגרת תתכד בנו, הרב צבי יהודה · ל"ד בעומר תרע"ז – לונדון

הרב קוק שואל היכן הרצי"ה קבע את מושבו. על הנעשה בארץ – יש לחפש דרך לשלוח תמיכה מיידית למשפחה.

כרך ג', אגרת תתכה בנו, הרב צבי יהודה · ערב שבת, מ"א בעומר תרע"ז – לונדון

הם ממתינים לידיעות על בני המשפחה בארץ. בהתחלה התרגשו מאוד, ועכשיו נרגעו מעט. יש לזרז את שליחת התמיכה.

כרך ג', אגרת תתכו בנו, הרב צבי יהודה · ג' סיון תרע"ז – לונדון

פחד שעבר בלונדון (הפצצה אווירית) נרגע. העיתונים יגזימו, ולכן הרב קוק מקדים לכתוב שהם בשלום.

כרך ג', אגרת תתכז בנו, הרב צבי יהודה · ג' סיון תרע"ז – לונדון

הוראות לשליחת כסף לבתו בארץ דרך הרב הורוויץ, ד"ר לוין או ד"ר אוירבך. ברכה לשבועות. ברכת מזל טוב על שחרורו של ד"ר הרץ.

כרך ג', אגרת תתכח בנו, הרב צבי יהודה · ערב שבת, ב' בימי ההגבלה, תרע"ז – לונדון

שלוש מאות פרנק נשלחים לארץ דרך הרב הורוויץ להוריו, ולבנותיו. הממשלה התירה לשלוח כסף, והם מקווים לקבץ סכומים הגונים.

כרך ג', אגרת תתכט ד"ר זאב יעבץ · ערב שבועות תרע"ז – לונדון

שמירת הבריאות קשה לו לא רק מטרדות חיצוניות, אלא מ'טיסת הרוח מתלמוד אל תלמוד'. הרב קוק כמה למפעל ספרותי, אבל רוב הרשימות ביפו ומקצתן אצל בנו הרצי"ה. 'האורה הנעימה... אשר הייתה מאזרת אותי שם בארץ חמדה... נעלמה ממני פה בארעא דמחשכאי'. הרב קוק מתיר לסדר את יחסיו עם 'מחזיקי הדת'.

כרך ג', אגרת תתלד בנו, הרב צבי יהודה · ב' תמוז תרע"ז – לונדון

הרב קוק מבקש לדעת על לימודי הרצי"ה ועל השחיטה. הרב קוק מזכיר את רגעי הפחד בלונדון (ההפצצות). הם ייסעו שוב להרוגייט.

כרך ג', אגרת תתלה בנו, הרב צבי יהודה · ט' תמוז תרע"ז – לונדון

קמחי לא השיב על מכתב התנחומים, והרב קוק מבקש מהרצי"ה לברר. השאלות הכלליות 'אוכלות זמן', והרב קוק היה רוצה 'לעסוק בחשאי בתיקונינו הפנימיים'. המכתב מהארץ עוד לא הגיע.

כרך ג', אגרת תתלו בנו, הרב צבי יהודה · כ"ב תמוז תרע"ז - הרוגייט

הם יצאו מלונדון אחרי פרידה מחברים, אף שקשה לעזוב בזמן הפחד. הדפסת הש"ס נתעכבה בגלל מחסור בנייר. בתקנת העגונות הכיר את א' אדלר, שיעזור בידיעות רשמיות. בעניין משרה בסנט גאלן - אם ההצעה מכובדת, כדאי לשקול. 'קדושת האחווה הישראלית' מתנוצצת עכשיו, ותמחה את 'שנאת החינם'. 'מחתך בבשר' (שבת קלו) - חובל הוא דווקא בבעל חיים.

כרך ג', אגרת תתלז בנו, הרב צבי יהודה · ה' מנחם אב תרע"ז - הרוגייט

ד"ר יעבץ הגיע להרוגייט, ויש להם שיחות. הרב קוק דיבר על הקודש: לפעמים הוא מתעלם ונגלה רק ליחידים, אבל סעיפיו המעשיים פועלים על החול. כשהחול 'מתנודד' בלי בסיס, 'מתפרצת האורה ממחבואה', והקודש מתגלה כיסוד לכל הישרנות.

כרך ג', אגרת תתלח בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו באב תרע"ז - הרוגייט

על הביטוי 'רוח הקודש' שכתב בהודעה ביידיש: בכוונה, 'להוציא בלע מפיהם' - רוח הקודש שלנו נובעת מכל חיי הקודש. ההודעה תובעת את 'היהדות השלמה' גם נגד הלאומיות החילונית. הרב קוק מעודד את הרצי"ה להעביר שיעור ולכתוב מאמר.

כרך ג', אגרת תתלט בנו, הרב צבי יהודה · כ"ח מנחם אב תרע"ז - הרוגייט

הרב קוק שמח שהרצי"ה סיים ללמוד שחיטה בפועל. השחיטה מסמלת את הדרך: 'כירק עשב נתתי לכם את כל' - אחרי ירידת האדם, ומתוך 'ארסיות החיים הירודים' מתגלים הרחמים, והכול מתרומם. תודה לד"ר אשר שהדריך אותו. על החלפת מקום: לא להצטער, הכול לטובה. חידוש בסוגיית בר פדא (נדרים כט) והר"ן.

כרך ג', אגרת תתמ בנו, הרב צבי יהודה · ט' אלול תרע"ז - הרוגייט

הם יישארו עוד שבוע. מכתבים לארץ נשלחים דרך חברת 'קוק' לפי החוק החדש. הרב קוק מבקש מהרצי"ה לכתוב להוריו. מותר לרצי"ה לחתום על מאמרו, כי 'לפעול ולעשות' מחייב התוודעות - 'לא השחצני... כי אם המעוטר בענוות צדק'.

כרך ג', אגרת תתמא בנו, הרב צבי יהודה · ח"י אלול תרע"ז - לונדון

הם חזרו ללונדון, ומיד רבו הטרדות מהאנשים שבמצור ובדאגה. 'ההשתתפות בצער הרבים... הם התכנים היותר קרובים אל הקודש'. ברכת שנה טובה.

כרך ג', אגרת תתמד בנו, הרב צבי יהודה · ערב סוכות תרע"ח - לונדון

ברכה פיוטית לסוכות, אחרי שהימים הנוראים עברו בשלום.

כרך ג', אגרת תתמה בנו, הרב צבי יהודה · כ"ו תשרי תרע"ח - לונדון

החג עבר כראוי. הטרדות מתרבות. מקמחי ומוויסבורד לא הגיעה תשובה. הרב קוק מבקש לדעת מה החליט הרצי"ה לגבי מקומו.

כרך ג', אגרת תתמח בנו, הרב צבי יהודה · ג' מרחשוון תרע"ח - לונדון

החגים עברו בחדווה עם ידידים, אבל הטרדות מונעות סדר בעבודה. על שיעור של הרצי"ה בבזל: טוב לקבוע בהלכות ארץ ישראל - 'דרישה דציון'. 'מחתך בבשר' - צובע חייב רק בבשר העומד למכירה, ולא בבשר אדם (מנחת חינוך). אין סברה שמלאכה חשובה תחשיב מלאכה אחרת. הרב קוק חושש שקמחי שותק בגלל מצב דחוק וחובם.

כרך ג', אגרת תתמט בנו, הרב צבי יהודה · י' מרחשוון תרע"ח – לונדון

הרב קוק שמח שהרצי"ה העביר שיעור. הגיע מכתב מקמחי. הם לא יעזבו את לונדון, כי יש מקומות מחסה, ובמיוחד המרתף של בית הכנסת, שבנוי חזק.

כרך ג', אגרת תתנ בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו מרחשוון תרע"ח – לונדון

הם החליטו לא לצאת מהעיר בגלל ההפצצות: יש מקומות מחסה, ורבים אינם זזים.

כרך ג', אגרת תתנג בנו, הרב צבי יהודה · ד' חנוכה תרע"ח – לונדון

ככל שהמצב החדש מתרגל, 'החשבון הצלולי' מראה יותר את הודו. הרב קוק מסכים שהרצי"ה יעבור מקום (לסנט גאלן), ומקווה שהשפעת ביקורם שם נשארה. על החובות לקמחי ולוויסבורד: הכסף הולך כעת לפיקוח נפש של המשפחה בארץ. שיתמיד בשחיטה.

כרך ג', אגרת תתנו בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו כסלו תרע"ח – לונדון

רושם הצהרת בלפור לא נמחק: יש בה 'יד ה' הטובה' ו'טבעת הגונה בשלשלת' המאורעות. אין ידיעות מהמשפחה בארץ, והרב קוק מציע לבן לנסות במברק.

כרך ג', אגרת תתנח בנו, הרב צבי יהודה · כ"ה כסלו (חנוכה) תרע"ח – לונדון

ממברק של סלוצקין מאלכסנדריה נודע שבני המשפחה ברחובות בשלום. ירושלים נכבשה בידי הבריטים, ויש תקווה לשמוע על ההורים. הרב קוק היה בליברפול ביסוד ישיבה, ושם הגיעה הבשורה על כיבוש ירושלים. הרב קוק מצטער שהרצי"ה מתעכב בכתיבה.

כרך ג', אגרת תתס בנו, הרב צבי יהודה · ו' טבת תרע"ח – לונדון

בלונדון 'נעשים דברים גדולים לעתידותנו', ו'חובתנו להאיר את הדברים'. ידיעות מהארץ מעודדות, ויש מכתב על התארגנות הפועלים. הם ישלחו סכום דרך סלוצקין.

כרך ג', אגרת תתסא הוריו, דודתו ואחיו שמואל (בעברית וביידיש) · מוצאי שבת ח' טבת תרע"ח – לונדון

הגיעו ידיעות ראשונות מבני המשפחה בארץ על 'ישועת ה'' (שחרור ירושלים). הרב קוק מחכה למכתבים בכתב ידם. צבי יהודה בסנט גאלן, האח דב בער ביליסבטגרד, וחיים בסראטוב. הם שלחו מכתבים וכספים, אבל לא קיבלו אישור. ביידיש לאמו: הרב קוק מבקש מכתב בכתב ידה.

כרך ג', אגרת תתסב אחיו, הרב שאול חנה (רש"ח) · מוצאי שבת ח' טבת תרע"ח – לונדון

בליל שבת 'נתמלא הבית אורה' ממכתביהם, 'המבשרים את ראשית ישועת ה''. עכשיו יש לסדר את העבודה ואת ההתכתבות 'בישוב הדעת', לחשוב על המוסדות, על ת"ח ועל עבודות הציבור. תודה על הטיפול בבנותיו.

כרך ג', אגרת תתסג בנו, הרב צבי יהודה · ח' טבת תרע"ח – לונדון

הרב קוק שולח לבן את מכתבי המשפחה מהארץ, שמראים 'את הרושם הגדול של תשועת ה''. הגיע קול קורא מעסקני הארץ להתכונן למצב החדש.

כרך ג', אגרת תתסה בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו טבת תרע"ח – לונדון

מר שכויץ כתב על הצורך להפנות את דעת הקהל לאתרוגי ארץ ישראל, וראה את ההורים בירושלים. 'הימים ימי מעשה ועבודה גדולים'. הרב קוק שואל מה דעתו של ד"ר אשר על עבודה מעשית בארץ, ועל איחוד ה'יחידים' בקהילה בסנט גאלן.

כרך ג', אגרת תתסו בנו, הרב צבי יהודה · כ' טבת תרע"ח - לונדון

'המעשים כה נפלאים, עד שהעין מתעששת'. עלינו לסדר את מערכות רוחנו 'בלי רפיון'. על מאמרו של ד' כהן (הנזיר): ההשקפות החדשות על העולם, ש'הגודל וההוד מתראה בו בצורה אין סופית', מאירות את הקודש יותר מהקוסמולוגיה הקדומה, אף שזו התאימה בזמנה להכנסת האמונה לרגש. 'מן המצר קראתי י־ה, ענני במרחב י־ה'.

כרך ג', אגרת תתסח בנו, הרב צבי יהודה · ז' שבט תרע"ח - לונדון

מדוע הרצי"ה ממעט לכתוב? צריך שקול 'רוח ישראל האמיתי' יישמע, וזה אפשרי רק בהתארגנות של 'יראי ה' - לכן הכין את 'דגל ירושלים'. השאלה: 'למה ילכו בראש הרחוקים מיהדות'? הצד החומרי בהכרח בידי השקועים בחומר, אבל בתוכו צריכה להיזרק נשמה אצילית. קמחי התלונן שהרצי"ה ממעט לאכול - 'האנושות... אינה מוכשרת עדיין לנזירות מבשרי'.

כרך ג', אגרת תתע בנו, הרב צבי יהודה · י"ד שבט תרע"ח - לונדון

האח דב בער ביקש להתכתב עם הרצי"ה. הרצי"ה יקבל את מכתב 'דגל ירושלים', ואולי יעשה תעמולה בשווייץ. תפילין לוויסבורד הצעיר יגיעו מאלכסנדריה, מעשי סופרי ירושלים הגולים.

כרך ג', אגרת תתעב בנו, הרב צבי יהודה · מוצאי שבת כ"ח שבט תרע"ח - לונדון

הגיע מכתב מאביו בכתב ידו, 'משיב נפש' אחרי כמעט שלוש שנים. ההורים דחוקים, והם שולחים כסף. מחר יתקיים בביתו כינוס היסוד הראשון של 'דגל ירושלים'. התקבל מכתב מהרב חרל"פ.

כרך ג', אגרת תתעד אחיו, הרב שאול חנה · י"ב אדר תרע"ח - לונדון

הרב קוק מבקש מכל בני המשפחה לכתוב, ושואל על המושבות. 'ריש מילין' הוא 'כספר חתום' לרבים, ות"ח אחד התחיל לכתוב עליו פירוש. בלונדון הרב קוק יושב 'בכבוד גדול והשפעה רבה'. הרב קוק פרסם בעיתונים שהסוחרים יקנו רק אתרוגי ארץ ישראל.

כרך ג', אגרת תתעז בנו, הרב צבי יהודה · כ' אדר תרע"ח - לונדון

קמחי כתב שהרצי"ה מבשל לעצמו כל השבוע, וזה מדאיג - איך הרצי"ה מתכלכל בצורה בריאה?

כרך ג', אגרת תתפג בנותיו (בארץ) · ח' ניסן תרע"ח - לונדון

הרב קוק מצטער שקיבלו רק חמישה עשר פונט, אף ששלחו כמה פעמים. אין צורך שהוועד יתמוך בהן. הרב קוק שואל על הספרים ועל כתביו המפוזרים בבית, ומבקש לשמור עליהם. אין צורך בדירה גדולה. 'תלכו בדרך ישרה ביראת שמיים ובמידות טובות'. מר לבונטין, מהמשלחת, יביא דרישת שלום.

כרך ג', אגרת תתפז הוריו ואחיו שמואל (בעברית וביידיש) · ערב שבת נשא תרע"ח - אוקספורד

הם באוקספורד לכמה ימים של מנוחה, 'בחברה טובה'. הגיעו מכתבים, ובהם קושיה של אביו בזבחים, והרב קוק כתב לו תשובה. אין הרב קוק מתערב בסכסוכי קהילת יפו, כי לא נשאל. 'הסתדרות ירושלים' מראה סימני התפתחות, ויש לחזק את ההסתדרות בארץ ולקשרה עם לונדון.

כרך ג', אגרת תתצב בנו, הרב צבי יהודה · כ"ז סיון תרע"ח - לונדון

כבר מותר לכתוב בעברית (בצנזורה). התנועה מתעוררת, אבל צריכה 'זירוז גדול ועצה רחבה'. אביו כתב קושיה בזבחים, ו'שכלו... זך ובהיר'. שאלת קמחי: בהלוואה בצ'ק בליטראות מחזירים ליטראות, והרווח מהמרה לפרנקים הוא של הלווה.

כרך ג', אגרת תתצח בנו, הרב צבי יהודה · ג' מנחם אב תרע"ח - הרוגייט

ספרדי בשם עמוס סיפר שהרצי"ה סובל בסנט גאלן בגלל חומרות במאכלים. הרב קוק תמה 'איך יעלה על דעתך להחמיר בדברים שאין להם יסוד', למשל פת פלטר, באופן שנוגע לבריאות. אם הרצי"ה סובל, צריך להחליף מקום. ההסתדרות מתפתחת, ונוסדו סניפים.

כרך ג', אגרת תתקא אחיו, הרב שמואל · כ"א מנחם אב תרע"ח - הרוגייט

הרב קוק מודה על המכתבים שמבררים לו את מצב הארץ. ההסתדרות נקראת 'ירושלים' ולא 'דגל ירושלים'; 'דגל ירושלים' הוא שם התעמולה, כדי שתסמל את אוצר הקודש כמו ש'ציון' מסמלת את החיל העולמי. סכום התשלומים נקבע בוועד הזמני, ואפשר להקל לפי תנאי המקום. הציונים הודיעו שהם לוקחים על עצמם את תמיכת כל המוסדות בארץ, ובהם הישיבות ותלמודי התורה, והרב קוק נבוך: אינו יכול להסכים שמוסדות הקודש יהיו בידי מנהיגים כאלה, וגם אין זו שעה למחלוקת. הרב קוק מציע שכל המוסדות יכתבו אליו מכתב משותף, בנימוס, שאי אפשר להטיל את המשא על הציונים לבדם. הרב קוק מבקש מורה הגונה לבתו מרים, ושמח על החלמת נחום מפגיעה ביד.

כרך ג', אגרת תתקו הוריו (בעברית, ולאמו ביידיש) · י"ד אלול תרע"ח

ברכת השנה. הם בהרוגייט כרגיל, והרב קוק מתעכב יותר בגלל עבודת 'הסתדרות ירושלים'. הגיע מכתב מסראטוב מאחיו חיים ושרה, ובו גם בשורה על שלום אחיו הרב דב בער ומצבו שהוטב. מכתבים מרוסיה מתעכבים; הרב קוק הציע לרב דב בער לבוא לאנגליה. הרב קוק שואל אם ההורים עדיין בירושלים או עברו ליפו. לאמו כתב ביידיש ברכה קצרה (בצירוף תרגום).

כרך ג', אגרת תתקי בנו, הרב צבי יהודה · ערב ראש השנה תרע"ט

ברכת השנה, גם לאברהם קמחי ולמשה ויסבורד, ותלונה שהרצי"ה לא כתב זמן רב על ענייניו הפרטיים. נוסדו אגודות בכמה קהילות, ובעיקר בלידס ובמנצ'סטר, אחרי נאומיו. הרב קוק רוצה להוציא הכול גם בתרגום ללשון הקודש, כי ביידיש 'לזרא' בארץ. היום ביקרו אצלו חיילים מהלגיון האמריקאי - 'רוח חדש... נושב במחנה ישראל'. הרב קוק שואל על תרגום החומר לגרמנית, על עלות לשכה בציריך ועל יחס העיתון השבועי של ליטמן.

כרך ג', אגרת תתקיא אחיו, הרב שמואל · ז' תשרי תרע"ט

ממכתב חיים ושרה נשמע גם על שלום אחיהם הרב דב בער ועל מחותנו של שמואל. בתמיכת מוסדות הקודש ו'נצח ישראל' יש עיכובים; הרבה תלוי בכך שהתנועה 'ירושלים' תלבש 'צורה עולמית'. הרב קוק מתכנן להדפיס בעברית את מה שנדפס ביידיש, ולהוציא מאסף 'דגל ירושלים'. יש לחזק את ההסתדרות בארץ; הם מקווים לקרן לישיבה עולמית בירושלים, ולמשלחת ברשיון הממשלה הבריטית בשם 'הקומיסיה ירושלים', שתכונן את מוסדות הקודש במעמד חופשי. יסודות התנועה הלאומית יעמדו בכוח החול, וכוח הקודש יעמוד בחופשו - 'מטרתנו היא אך לבנות ולא להרוס'. הרב קוק תמה שלא קיבל מכתב מאחיו הרב שאול חנה.

כרך ג', אגרת תתקיב בנו, הרב צבי יהודה · ערב יום הכיפורים תרע"ט - לונדון

ברכה קצרה לבנו הרצי"ה לקראת יום הכיפורים: שיהיה 'לאיש מצליח', שיבנה ה' לו בית בישראל במהרה, ושייכתב וייחתם לחיים טובים. הרב קוק מתפלל לשוב במהרה לארץ הקודש.

כרך ג', אגרת תתקיד הוריו · ערב סוכות תרע"ט - לונדון

ברכת החג. הגיעו מכתבים מבנו הרצי"ה (בשווייץ) ומחיים ושרה ברוסיה, עם דרישת שלום מאחיו הרב דב בער. הם מחכים למכתב ההורים על שבתם ביפו. הרב קוק מקצר מפני קדושת החג והשבת.

כרך ג', אגרת תתקטו בנו, הרב צבי יהודה · ערב סוכות תרע"ט - לונדון

הרב קוק מבקש תשובה מפורטת על כל השאלות ממכתבו הקודם, ושואל אם קיבל את הקול הקורא בחתימת הרבנים. התנועה צומחת. הרב ז' פינס שלח ברכת שנה והזכיר בחיבה את ההסתדרות, ומבקש את ספרו 'פנס שלמה'; אם יבקשו, יתן הרצי"ה את העותק שבידו. הרב קוק מבקש מכתבים תכופים לארץ.

כרך ג', אגרת תתקיח בנו, הרב צבי יהודה · ג' מרחשון תרע"ט

הימים הנוראים עברו כשורה, עם בשורות כלליות טובות. התנועה מתקדמת, ומעטים מבינים איך תנועה 'אצילית' חובקת המונים בלי לגרוע מאגודות קיימות. הוועד הכללי בירושלים שלח לו כעין כתב רבנות לירושלים, עם הבטחת פרנסה בכבוד. הרב קוק השיב שאם טובת העיר דורשת זאת לא יימנע, אבל צריך שיתאחדו כל הכוחות: בתי הדין, ראשי המוסדות, המושבות, וגם הספרדים. מאסף 'דגל ירושלים' ייצא ביידיש ובעברית, והרב קוק מזמין את הרצי"ה לכתוב. מר עמוס הספרדי התלונן שהרצי"ה מחמיר במאכלים עד שבריאותו נפגעת; אין להחמיר בפת פלטר במקום חשש בריאות.

כרך ג', אגרת תתקכא בנו, הרב צבי יהודה · י' מרחשון תרע"ט

הם מחכים למכתבו המובטח. הרב קוק מבקש לדעת במה הרצי"ה עוסק בלימודיו, בקודש ובחול. ההסתדרות מתפתחת בצעדים מדודים, אבל עיקרה התעוררות רוחנית שאינה נמדדת בכמות. ד"ר זיידל מציע, בשם ד"ר רבל, ראש ישיבת רבי יצחק אלחנן בניו יורק, ובשם אגודת הרבנים, שהרב קוק יבוא לאמריקה; קשה לו להחליט כעת. בני משפחת שטרנבוך חלו.

כרך ג', אגרת תתקכג בנו, הרב צבי יהודה · ט"ז מרחשון תרע"ט

אמו מצטערת שהרצי"ה נסע לסנט גאלן כשמצב הבריאות שם גרוע (מגפה), ומבקשת שיודיע מיד על בריאותו. הגיע מכתב מהרב יעקב משה חרל"פ על דגל ירושלים, 'ספוג מתמצית שאיפותינו'.

כרך ג', אגרת תתקכה בנו, הרב צבי יהודה · ראש חודש כסלו תרע"ט

בני המשפחה בארץ תמהים על מיעוט מכתביו. ד"ר זיידל כתב שהרב רבל ואגודת הרבנים מבקשים שיבוא לאמריקה לעסוק בחינוך בארץ ישראל. הרב קוק אוסף מאמרים ביידיש למאסף 'דגל ירושלים', אף שלא כל הכותבים ברום הרעיון, 'והכלי מצרף מה שבתוכו'. הרב קוק מצטער על מצבו של ר' א"צ שטערן. ויצמן מסר דרישת שלום מבנותיו, שהיו באכסנייתו, ותיאר אותן עליזות.

כרך ג', אגרת תתקכו בנו, הרב צבי יהודה · י' כסלו תרע"ט

הרב קוק שמח במכתב הרצי"ה ובחידושיו. עם בוא השלום, הגיע הזמן שהרצי"ה יתכונן לבוא אליהם, ואחר כך לעלות לארץ. מאמריקה מבקשים שיבוא וישלמו את ההוצאות, אבל הדבר לא הוכרע. 'עתה הגיע כבר תור המעשה המוחשי'. בהלכה: בעניין 'תשמישי מצוה נזרקים' - לפי הרמב"ן (בר"ן, מגילה, פרק בני העיר) יש 'קדושה של כבוד' שחלה רק בשעת המצוה, ויש קדושה עצמית שאינה פוקעת. אולי זה שורש המחלוקת אם 'קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא', ושני פירושים ב'ונקדש בכבודי'. אין לתלות זאת ב'לב בית דין מתנה', שנאמר רק על פרטים יוצאי דופן. קובץ התעמולה מתורגם לעברית. הרב קוק מתמה שהרצי"ה לא השיב על התרגום לגרמנית.

כרך ג', אגרת תתקכז בנו, הרב צבי יהודה · כ"ג כסלו תרע"ט

הרב קוק מבקש מכתבים כל שבוע, ואפילו קצרים, כי העיכוב מצער את אמו. ראוי כבר להתכונן לשיבה. מתחילים בתעמולה מזורזת. אי אפשר לוותר לגמרי על היידיש, שהיא שפת ההמון, אבל צריך לכתוב גם בעברית. ל'קנאת השפה' המופרזת יש לשים גבולות, כי יש בה הרבה 'מלאכותיות... מצד החיקוי הקופי'.

כרך ג', אגרת תתקכח הוריו ובנותיו (ולאמו ביידיש) · ה' חנוכה תרע"ט

עניין הרבנות בירושלים: הרב פסח צבי פרנק כתב לו בחורף שעבר, ועכשיו כתב הוועד הכללי שני מכתבים, וגם ביקשו מהרב הראשי הרץ לעזור ברשיון יציאה. הרב קוק משתוקק לקבוע את דירתו בירושלים, אבל אינו יודע את המצב ואם העול לפי כוחו. מיפו לא קיבל שום פנייה. הרב קוק ביקש מאחיו ומחתנו לברר. אילו כתבו כל המוסדות הכשרים יחד שהם רוצים שיפעל בשבילם, היה אפשר לעשות הרבה, אבל כשהציונים מכריזים שהם מכלכלים הכול, קשה. חובה שלא להפקיר את הכספים של יראי ה', ולשם כך נחוצה 'הסתדרות ירושלים'. הרב קוק מבקש מבנותיו לכתוב ולהצליח בלימודיהן. לאמו ביידיש: הרב קוק היה רוצה לקבל את כתב ידה (בצירוף תרגום).

כרך ג', אגרת תתקכט הוריו, בנותיו, אחיו ואחיותיו · ה' טבת תרע"ט - לונדון

הם מתכוננים לנסיעה חזרה לארץ. איש נכבד כיבד את הרב קוק בספר תורה חדש ומהודר שנכתב בירושלים, וחגגו את סיומו בערב 'זאת חנוכה' במסיבת יראי ה'. הרב קוק מבקש תשובות ברורות לענייני הכלל שכתב עליהם במכתבו הקודם.

כרך ג', אגרת תתקלג ר' אברהם קמחי (בעברית ויידיש) · כ"ז טבת תרע"ט

הרב קוק מתעניין בהארכת מועד פירעון החוב הגדול שקמחי הלווה לו בזמן הדחוק ביותר, ומבקש לשמוע על מצבו, על הילדים ועל העסקים.

כרך ג', אגרת תתקלד הוריו, בנותיו ובני המשפחה (ולאמו ביידיש) · י"ד שבט תרע"ט

מבנו הרצי"ה מגיעים מכתבים, אבל אין קשר דואר עם רוסיה. הרב קוק מחכה לדברים ברורים מאחיו שמואל ומחתנו ישראל, שהיו בירושלים. צעיר בשם עליאש, שנסע לעבוד במשרד ציוני, ימסור להם פרטים. אילו היה קשר עם אחיו הרב דב בער, היה מזמינו לאנגליה. התנועה הירושלמית היא שתגן מפני ההפרעות של הציונות החילונית: החול והקודש, כל אחד בגבולו, יבנו יחד את בית ישראל, ולא בשעבוד בני תורה 'בקרן זוית מזרחית' - 'להיות עבדי ה' ולא עבדים לעבדים'.

כרך ג', אגרת תתקלז בנו, הרב צבי יהודה · כ"ו שבט תרע"ט

הגיע הזמן להתכונן לנסיעה לארץ, והרצי"ה צריך לבוא אליהם ללונדון. הרב קוק מבקש שיתחיל בהכנות ויודיע מתי יוכל לבוא.

כרך ג', אגרת תתקלט הוריו, בנותיו ובני המשפחה (ולאמו ביידיש) · ה' אדר שני תרע"ט

כל יום בגולה 'נחשב לנו כמאסר'. הדברים ששמואל וישראל כתבו עדיין אינם ברורים, ומיפו לא קיבל ידיעה. בלונדון מחפשים דרך לחזק את מצב הכשרים בארץ. הרב קוק מודה לאמו ולבנותיו על מכתביהן ומבקש מהבנות לכתוב בתדירות.

כרך ג', אגרת תתקמא בנו, הרב צבי יהודה · י"א אדר שני תרע"ט

אין הרב קוק יכול להגיע לאסיפה בציריך, כי הרשיון יתעכב שבועות; הרב ריטר ישלח צירים בשם 'דגל ירושלים'. ועד יפו ביקש שישוב במוקדם, ובירושלים עומדים על דעתם; ליפו השיב שאינו יכול להכריע מרחוק. הנסיעה מתעכבת בעיקר בגלל הרצי"ה, ועליו להשתדל ברשיון כדי לבוא מהר; אולי יגיעו לארץ לפני פסח.

כרך ג', אגרת תתקמג בנו, הרב צבי יהודה · כ' אדר שני תרע"ט

על הרצי"ה להשיג רשיון מעבר דרך צרפת. רוב אנשי המעשה בתנועה מסתכלים על 'המצב המשטרי' (המדיני), ואילו הרב קוק מסתכל על התוכן הרוחני; 'אל תתאוה לשולחנם', וכתרך גדול מכתרם. עדיין לא הוחלט אם ירושלים או יפו; צעיר שביקר כתב שביפו המצב ברור, ובירושלים סתום מרוב הסיעות. בגלל תעמולת המזרחי עיכבו את הפעילות הפומבית, שלא ייראה כחטיפת אנשים. בעניין השבויים: יש לבקש מממשלת שווייץ להתיר את כניסתם. ירושלים כותבים שההסתדרות תופסת שם מקום גדול. ברכת מזל טוב לר' משה ויסבורד.

כרך ג', אגרת תתקמד הוריו (ולאמו ביידיש) · כ"ד אדר שני תרע"ט

מר אייזנברג הביא מכתב מאביו ומתנה מאמו: שקדים ומרקחת מפירות הארץ. בהלכה, על דברי אביו בסוטה (סוף פרק משוח מלחמה) בעניין רשות ומצוה במלחמה: הרב קוק מיישב את דברי רש"י לפי ספר החינוך, שהיחיד חייב במלחמת שבעה עממים ובמחיית עמלק רק כשאין סכנה. מצוה המוטלת על הציבור אינה יוצאת מכלל 'וחי בהם' לגבי היחיד, ולכן היחיד שנזדמנה לו מלחמת רשות לבדו אינו נקרא עוסק במצוה. הרב קוק גם מסביר שמלחמת רשות באה מצד גזירת המלך בהסכמת בית דין של שבעים ואחד (סנהדרין כ ב). לאמו הרב קוק מודה על המתנה, ש'מזכירה הרבה ממעשה ידיך'.

כרך ג', אגרת תתקנא בנו, הרב צבי יהודה · ב' ניסן תרע"ט

הטרדות רבות, ובעיקר הנפשיות: מצד אחד צריך לקדם את ההסתדרות, ומצד שני התומכים אינם תופסים את 'הוד הנשמה שברעיון' ושוקעים במעשיות. בארץ יוכל לעבוד טוב יותר. בני המשפחה נוטים לקביעות בירושלים. מירושלים שלחו 100 לירה, וכתבו שכל החוגים, גם הספרדים, שמחים על בואו. הם מחכים לבן מיד אחרי פסח, ואולי ייסעו דרך שווייץ.

כרך ג', אגרת תתקנב בנו, הרב צבי יהודה · ו' ניסן תרע"ט - לונדון

הרב קוק שמח בהיכרות הרצי"ה עם רבנים ואנשי מעלה. הרצי"ה יהיה בפסח עם רב קובנה, והרב קוק תמה שהרב לא השיב לו, אבל מקווה שההתוועדות תועיל לבן. עליו לבוא במוקדם אחרי פסח.

כרך ג', אגרת תתקנד הוריו (ולאמו ביידיש) · י"ג ניסן תרע"ט

ברכה להוריו שמלאו להם שבעים וחמש שנים באדר שני. אחרי חילופי מכתבים עם הוועד הכללי, והסכום ששלחו כסימן להסכמה, החליטו: 'שתהיה פינתנו ישרה לירושלים'. הרב קוק מקווה לפעול שם 'בדרכי נועם', גם ביחס לשאר הקבוצים בארץ. לאמו ביידיש: הרב קוק חוזר על הברכות לרגל יום היובל.

כרך ג', אגרת תתקנה בנו, הרב צבי יהודה · ערב פסח תרע"ט

ברכת החג בשעות הקרבת הפסח, ותפילה לעלות יחד ולעבוד בעבודת הקודש בירושלים. בתוספת: אחיו שמואל בישר על חגיגה משפחתית בט"ז באדר לרגל שבעים וחמש שנות ההורים, ובנו הרצי"ה מתבקש לשלוח להם ברכה.

כרך ג', אגרת תתקנו הוריו, בנותיו ובני המשפחה · ג' אייר תרע"ט

הנסיעה, שתוכננה לפני שבועות, מתעכבת. העיכוב הוא בעיקר על פי עצת רופאים גדולים בלונדון בעניין מיחוש ישן מימי ילדותו; לדבריהם אפשר לרפאו שלא יחזור. הרב קוק לא רצה לכתוב על כך כדי שלא ידאגו, אבל עיתון יידי פרסם על זה בהגזמה. 'אינה חלילה דבר של סכנה'.

כרך ג', אגרת תתקנז בנו, הרב צבי יהודה · ט' אייר תרע"ט - לונדון

מירושלים מחכים מאוד לבואם וקשורים בקשר ידידות. הם מוכנים לנסיעה, אבל מחכים לבן, ועדיין לא השיגו את התעודה לשלוח לו. עליו לעשות כל האפשרי.

כרך ג', אגרת תתקנח בנו, הרב צבי יהודה · י"ב לעומר תרע"ט

הם משיגים רשיון, ואז יוכלו לכתוב מכתב שיקל על נסיעת הרצי"ה; אבל אם הרצי"ה יכול לנסוע בלי לחכות - שלא יאחר. הוועד הכללי בירושלים שלח 100 לירה ומכין דירה ומשרד, ומוועד העיר ביפו הגיע מברק שגם הם מכינים דירה; ההחלטה תהיה בארץ. מכתב הרב פינס מראה 'קינטור' עם אנשי 'אגודת ישראל', והרב קוק מצטער: מטרת ההסתדרות היא 'לרומם את נס השלום'.

כרך ג', אגרת תתקנט רשימה אישית (כעין צוואה, כנראה לפני ניתוח) · כ"א אייר תרע"ט - לונדון, בין תשע לעשר בבוקר

תפילה לרפואה ולתשובה מאהבה, ולתיקון כל עוול בין אדם למקום ובין אדם לחברו. הרב קוק מבקש להשלים את כל חובותיו; חלק מהן רשום בפנקס קטן כרוך בד לבן (שיש בו גם שירים), ובדפים שנקרעו ממנו ונמצאים אצל בנו הרצי"ה. רוב הספרים בדירתו בלונדון, וגם רבים בביתו ביפו, שייכים לאחרים, ויש להחזירם. 'אני ודאי מוחל וסולח לכל, ואדרבה אני מחזיק טובה על כל צער ועלבון'. על שעון הזהב שקיבל במתנה משלזינגר יש לו ספק, והרב קוק מבקש לתקן כדין.

כרך ג', אגרת תתקסב הרב זלמן פינס · ד' תמוז (תרע"ט) - וסטקליף, על חוף הים

הרב קוק מתנצל על שתיקתו: חודשים סבל מחלה, ולבסוף נזקק לניתוח, ויצא במצב טוב 'בזכות תפילת רבים'. הרב קוק מטיל על הרב פינס ועל ד"ר אשר את הנהגת הוועד המרכזי בצירך, וכל קשר עם אגודות אחרות יהיה דרך הרב פינס. עדיין לא מצא קשרי מסחר בשבילו. בהלכה, על רש"י במכות ח: אף שסוכה גזולה כשרה, עשיית הסוכה עצמה מצוה (מברכים שהחיינו), אלא שאינה מעכבת, על דרך דברי ספר חרדים בעניין 'מצוות אינן צריכות כוונה'. תודה לוועד על מכתבם בזמן שהיה בבית החולים.

כרך ג', אגרת תתקסג ר' ב"ל דייכאווסקי · ו' תמוז תרע"ט - וסטקליף

הרב קוק מודה על נכונות הרב ד"ר יונג לדרוש בבית הכנסת 'בעניין המאורע' (כנראה החלמתו). אשתו שולחת דרישת שלום ו'הכרת טובה עמוקה'.

כרך ג', אגרת תתקסד הרב שמואל סלאנים · כ"ג תמוז תרע"ט

הרב קוק ביקש מר' מ' חייקין, הנוסע לארץ, לטפל במצבו. ברשיונות מטפלים הציונים, 'ובענייני חול אין לנו להתרחק מהם'. ניחומים על צערו.

כרך ג', אגרת תתקסה ר' אברהם קמחי (ביידיש, בצירוף תרגום) · כ"ו תמוז תרע"ט

מזל טוב, באיחור, על הבר מצוה של בנו ועל סיום התורה. הרב קוק מודה על משלוח מכתבי רב קובנה. מועד הנסיעה עדיין לא נקבע, והמעבר דרך איטליה קשה.

כרך ג', אגרת תתקסט הרב זאב יעבץ · י' מנחם אב תרע"ט - לונדון

הם לפני הנסיעה, ואין זמן להשיב על הערתו על 'מצב הרוחות' בארץ; ישיב משם. ייצאו לליברפול ביום חמישי בערב.

כרך ג', אגרת תתקעא ר' אלכסנדר הערמאן, לונדון · ט"ז אלול תרע"ט

הרב קוק מצטער שלא נפרד ממנו כראוי. מאז ששב הקיפוהו אוהבים רבים. דירתו תיקבע בירושלים, אבל יישאר קשור ליפו ולמושבות, ויהיו לו גם שם דירה ומשרד.

כרך ד', אגרת תתקפה הוריו, אשתו ובנותיו · ערב שבת פרשת לך לך (תר"פ) - יפו

הרב קוק הגיע ליפו בשלום, ויתעכב יום או יומיים אחרי השבת. הפתק נכתב באחד מבתי המושבות (או 'מחוגרים'), והרב קוק מתנצל שלא כתב אמש.

כרך ד', אגרת אב בנו, הרב צבי יהודה (בפתח תקוה) · י"א טבת תר"פ

הרב קוק שואל על נסיעת הרצי"ה, על המשפחה ביפו ועל הסתדרותו בפתח תקוה. דרישת שלום ליונה ולבתיה, לד"ר לוין ולד"ר מירקין. תשובתו לרב פתח תקוה מתעכבת עד שיתברר עניין ועד הרבנים. המכתב נקטע בביקור הרב אלישר וחכמי הספרדים.

כרך ד', אגרת אד בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו טבת תר"פ - ירושלים

הדרכה בהוראת התלמוד: לעבור על הסוגיא ברש"י ובתוספות, אחר כך בראי"ש, בריי"ף ובמפרשיו, ואחר כך ברמב"ם, בשולחן ערוך ובמפרשיהם; להזכיר לתלמידים את חילוקי השיטות; לעיין בביאור הגר"א; ולהתרגל לכתוב את תמצית הסוגיא, גם בלי חידוש. אם התלמידים בני קבלה, ירגילם 'במהלך של רעיון אצילי'. בירושלים 'הענינים... תוססים לטובה', ואולי יתקרבו גם רחוקים. בתו בתיה מעתיקה את המכתבים.

כרך ד', אגרת אה בנו, הרב צבי יהודה · י"ח טבת תר"פ

הממשלה ביקשה את רשימת ההסתדרות (אישור המשרד), והרב קוק אינו יודע היכן הונחה. ועד הרבנים מתפתח, וזה מיסודות 'הסתדרות ירושלים'. מר קלמנסון, הסדרן, הביא שתי חוברות, והרב קוק נפלא מעומק הרגשתו ל'מחשבה ישראלית אצילית חפשית מהאדיקות המודרנית'. הרב קוק מבקש לשמוע על הלימודים ועל השפעת הרצי"ה על הצעירים.

כרך ד', אגרת אי בנו, הרב צבי יהודה · ג' שבט תר"פ

שיעור יומי קבוע בגמרא, רש"י ותוספות, הוא עבודת הקודש שגדולי ישראל מסרו נפשם עליה, ועליו להיזהר שלא להימשך יותר מדי למחשבות מופשטות; דרך הבסיס של 'ארבע אמות של הלכה' תעלה גם השאיפה האידיאלית. מוצע ללמוד את השיעור עם ר' יונה. בהלכה: שביתת הארץ בשביעית חלה על גוף הקרקע; הגמרא מוכיחה רק לגבי ישראל חשוד, ומלאכת גוי אולי אינה בכלל (מנחת חינוך, מהריי"ט). אבל ישראל העובד בקרקע ישראל עובר, וגם הבעלים עוברים בעשה.

כרך ד', אגרת איג בנו, הרב צבי יהודה · ה' אדר תר"פ - ירושלים

התקבל הרשיון ל'דגל ירושלים' על שם הרצי"ה, ועליו לאשר. קשה להתחיל לפעול עם מעט עוזרים; אולי כדאי לפתוח בחוברת חודשית כעין 'הדרך'. אחיו הרב שאול חנה הגיע ומסר דרישת שלום. הם הצטערו שבתיה לא כתבה.

כרך ד', אגרת איד בנו הרב צבי יהודה ובתו בתיה (בפתח תקוה) · ח' אדר תר"פ

ההעתקות ל'אורות מאופל' שנשלחו לשמואל עדיין לא נמסרו לדפוס. מהממשלה מגיעות פקודות והערות ל'דגל ירושלים' כאילו הוא כבר עיתון רשמי, ולאחרונה גיליון על תוצאות השלג ופעולות הממשלה לפרסום, אבל חסרים אנשים.

כרך ד', אגרת אטו הוריו ואשתו · ראש חודש אדר (תר"פ) - פתח תקוה

הם הגיעו בשלום ליפו ומשם לפתח תקוה; בתיה נשארה אצל אחותו פריידא. הרב קוק יתעכב עד אחרי השבת.

כרך ד', אגרת אטז בנותיו פריידא חנה ובתיה מרים, חתנו ובני המשפחה · ראש חודש אדר תר"פ

הם מצאו את כולם בשלום בפתח תקוה. אם בתיה תרצה לשאול רופא על תיקון האף, שלא תעשה ניתוח, אפילו קטן, עד שישובו ויתייעצו.

כרך ד', אגרת אכג אחיו, הרב שאול חנה · (ניסן תר"פ)

על בחירת הנשים: לא היה מתבטא אילולי נשאל, וכשנשאל חייב היה להודיע את דעתו. 'ישראל צריך שיבנה את מדינתו מתוך ביתו ומשפחתו פנימה'.

כרך ד', אגרת אלד בנו, הרב צבי יהודה · י"ז אייר תר"פ - ירושלים

בשבועות יחליטו על מצבו של הרצי"ה. עבודתו בירושלים חסרה, ובלעדיו אין לחשוב על הוצאת עיתון, אבל אין להסיח דעת מבניין ביתו, שתלוי במצב חומרי, ולכן אין כעת דבר מתאים יותר מהמשרה בפתח תקוה. עליו להסתגל לה: בהסברה, בבירור השיעור ובפיקוח על התלמידים, ולהיכנס 'בעובי הקורה של החינוך הצעיר'. גם בעתיד ימשוך אליו צעירים בעלי כשרון.

כרך ד', אגרת אלח בנו, הרב צבי יהודה · י"ח סיון תר"פ

טרדות 'עול מלכות' רבו. הרב פינס כתב שוב בהתלהבות על הישיבה, ומציע ללוות את הרב קוק לאמריקה להשגת כספים; הרב קוק אינו יודע מה להשיב. 'התרוממות הרוח הכללי המתגלה בלבושי חול' יש להעריך לפי פנימיותה וסיבותיה העליונות. הרב קוק נבוך על מצב המושבות בגליל.

כרך ד', אגרת אמ בנו, הרב צבי יהודה · כ"ה סיון תר"פ - ירושלים

'הארת הגאולה' אינה סובבת על המעמד המעשי אלא על 'ההזרחה הנשמתית' שבאה מאוצר הגאולה העליונה, ועלינו לעבד את ההזרחות שבסבך החיים - 'אתחלתא דגאולה'. בהלכה: על דברי רבי עקיבא איגר (גליון הש"ס עבודה זרה מז ב) והב"ח, במשתחווה לבית. מהרב יעבץ הגיעה חבילת מאמרים לפי בקשת הרצי"ה. לפינס עדיין לא השיב.

כרך ד', אגרת אמא בנו, הרב צבי יהודה · א' דראש חודש תמוז תר"פ - ירושלים

בהלכה, על התוספות בעניין ערלה בשריפה: הקושיה 'אפשר לנטוע' שייכת רק אם השריפה מן התורה; ואם מדרבנן - הנטיעה היא ביטול איסור. ואף אם מן התורה, אולי יש מצוה של שריפה בביעורה (רש"י תמורה, הגרע"א). הרב קוק פרסם את 'התחיה השלמה'. יש מקום למזיגת קודש וחול, אבל עדיין 'המקום של צורך השמירה של הגבולים... רחב מאד', ודווקא נתינת מרחב לכל כוח בחוגו תברר את הדברים.

כרך ד', אגרת אמב בנו, הרב צבי יהודה · ט"ז תמוז תר"פ - ירושלים

הטרדה רבה אבל יש בה 'גודל ועליצות פנימית': אחרי כל ההסתרות 'פקד ה' את עמו'. כשיבוא ד"ר לוין יסדרו את האסיפה בעניין הוועד. הצהרת 'תחכמוני' שחילוק הוועדים יזיק לחינוך עשתה רושם לא נעים.

כרך ד', אגרת אמו בנו, הרב צבי יהודה · תמוז תר"פ - ירושלים

הרב קוק מוטרד, וגם בתשובות הלכה למעשה, שמייגעות אותו 'מפני יראת הוראה'. הם חושבים לנסוע לנפוש; ועד רחובות שכר דירה, אבל קטנה. מלונדון הציעו שידוך לבן (בתו של דייכאווסקי) ומבקשים תשובה, ואינם יודעים מה להשיב בלעדיו. האסיפה לא השביעה רצון - קשה לאגד את הכוחות.

כרך ד', אגרת אמז בנו, הרב צבי יהודה · אור ליום (תמוז) תר"פ

הוחלט לנסוע מחר לארטוף, לבית מר בכר. לרחובות ישיב בתודה, כי הדירה קטנה, ואולי יבקר שם אחר כך.

כרך ד', אגרת אמח בנו, הרב צבי יהודה · ז' מנחם אב תר"פ - ארטוף

הם בארטוף כשבוע, והבריאות הוטבה באוויר הצח, אף שחבורה מירושלים באה והטרידה. לא הביא עמו את מכתבי הרצי"ה ולכן אינו יכול להשיב על הערותיו. הרב קוק מצטער על 'הפירודים והקינטוריות', ומקווה להרבות שלום, בעיקר במחנה יראי ה'.

כרך ד', אגרת אמט הוריו · (אחרי תשעה באב תר"פ)

על המתרגזים נגד 'אורות': כך דרכם של מי שאינם רגילים ב'הלכות דעות', אף שהיסודות עתיקים וממקור הקודש. לבאר את המקורות אין תועלת, כי לרוב אינם מבארים במפורש, וההבנה באה בהתבוננות עמוקה. 'לי די שהישרים המבינים... יתבסמו'. הרב קוק מבקש שהוריו לא יצטערו, ושהחובה היא 'שלא לגור מכל רוגז'. אינו מתרעם על התמימים, ומשתתף בצערם.

כרך ד', אגרת אנ משפחתו (בארטוף) · ט"ו מנחם אב תר"פ - ירושלים

הם הגיעו לירושלים ומצאו את ההורים בשלום. בישיבת 'תורת חיים' מצא הקפות בספרי תורה כמו בשמחת תורה, ונאם; גם 'מהשמאלים' היו שם בשמחה. לשבת בבית הכנסת נשמרו להם שלושה כרטיסי כניסה. ביידיש: 'שבת שמחה, להתראות בקרוב'.

כרך ד', אגרת אנג תעודה לבנו הרצי"ה · ב' אלול תר"פ - ירושלים

הרב קוק מסמיך את בנו הרצי"ה למסור את דעתו באסיפת 'אגודת ישראל' בווינה, בעניין הרוח הכללי שראוי להיות בתנועה, בייחוד במצב החדש בארץ.

כרך ד', אגרת אנד תעודת שליחות לבנו הרצי"ה · ב' אלול תר"פ - ירושלים

הרב קוק מסמיך את בנו הרצי"ה לעסוק בענייני התנועה 'ירושלים', ומבקש מגדולי ישראל לקבל אותו בחיבה.

כרך ד', אגרת אנה בנו, הרב צבי יהודה (בדרכו לאירופה) · ו' אלול תר"פ

מכתבו מאלכסנדריה שימח, אבל קצר מדי. הרב פינס כתב שוב על נסיעה לאמריקה לישיבה. 'הכל פורטים את כל ענין נשגב לפרוטות... אבל מכלל פרוטות לא יצאו'. שמואל יכתוב לקמחי שיממן את הוצאות הרצי"ה.

כרך ד', אגרת אנו בנו, הרב צבי יהודה · י"ב אלול תר"פ - ירושלים

לא הגיע ממנו מכתב, והם דואגים. 'הידים אסורות' בחבלים, וחלקם 'חבלי שוא' שצריך לנתק 'בכח אש קודש'. המחשכים הפנימיים מתגברים לפי רוב האורה, 'אבל יפוח היום ונסו הצללים'.

כרך ד', אגרת אנז בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו אלול תר"פ - ירושלים

מכתבו הניח את דעתם. חכם ספרדי יושב אצלו בשאלה עמוקה בחושן משפט על צוואה, ולכן הרב קוק מקצר. מחר יבואו ד"ר אויערבאך וד"ר לוין, ויתייעצו גם על ענייני הרצי"ה.

כרך ד', אגרת אנח בנו, הרב צבי יהודה · כ"ט אלול תר"פ

ברכת השנה. הם שמחו במברק מטריאסט. הרב פינס כתב שמצבו בשווייץ הרוס, ושואל אם לעלות ואם ימצא משרה; קשה להבטיח, אף שאיש כשרוני ימצא מקום. הרצי"ה יתבקש להיפגש עמו.

כרך ד', אגרת אסג בנו, הרב צבי יהודה · י"ד תשרי תרפ"א

ימי הקודש עברו כהוגן. שוב התעוררו הקנאים נגד 'אורות', ובמיוחד נגד הקונטרס 'טובים מאורות' של הרב חרל"פ, ויצאו בשם 'אגודת הקהילות' (ה'עדה') במכתבי פלסתר צעקניים. הרב קוק חס על כבוד ירושלים, 'אבל... וכי יש לנו רשות לכפות פסכתר על האמת הגלויה'.

כרך ד', אגרת אסז בנו, הרב צבי יהודה · א' מרחשון תרפ"א

הרב קוק שואל כמה זמן יתעכב הרצי"ה בחוץ לארץ. ענייני אספת הנבחרים מטרידים, ו'השאור שבעיסה של הימין' הזיק. הציבור תסס בחגים מפני הפמפלט שהזקנים נתפתו לו, אבל זה רק הרחיב את הדרך. בגלל הסכסוכים על אספת הנבחרים מתקבל יותר הרעיון של 'דגל ירושלים'. הוצע שידוך מוורשה, ואולי כדאי שהרצי"ה יבקר בפולין.

כרך ד', אגרת אע בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו מרחשון תרפ"א

בגלל המצב הנורא בפולין אין לחשוב על נסיעה לשם. השבוע יצא מכתב חוזר על ההסתדרות, שאחרי אספת הנבחרים צריכה יותר בירור. הרב קוק התחיל לומר שיעורים לצעירים כמנהגו ביפו - פעם בהלכה ופעם ב'הלכות דעות'.

כרך ד', אגרת אעו בנו, הרב צבי יהודה · א' דחנוכה תרפ"א

הם תמהים שהרצי"ה לא בירר את ההצעות מקאליש ומוורשה. דודו הרב (דב בער) חזר לרוגלי ומצא את העיר חרבה; הרב רפפורט שלח לשם אלפיים מרק. החתונה של בן הנציב בבית הכנסת בשבת הייתה מהודרת. על רב שמתנגד ל'אורות': התנגדות כזאת יונקת לרוב מקטנות ורוגז, ועיקר הדברים 'עומדים למעלה מההכרה, ונסמכים למעין השירה והאמונה העליונה'. מאז נסע ר' משה פרוש עבודת הדגל 'מכונסה בחוגה'. העלייה מתעכבת, אבל 'אור הגאולה ינצח'.

כרך ד', אגרת אפא בנו, הרב צבי יהודה · טבת תרפ"א

הרב פינס מבקש פרוגרמה לישיבה, והרב קוק יכול לתת רק קווים כלליים. נערכה אסיפה על איחוד המוסדות בתוך ההסתדרות; ספק אם יצא באופן האידיאלי, ואולי יסתפקו במשרד. 'הדברים המעשיים נפגשים תמיד בהכבדות איך לישרם עם הרעיון הטהור'. כדאי שהרצי"ה ייסע ללונדון ושם יעבוד למען הרעיון. עניין השידוך עם דייכאווסקי נראה ישר. הרב קוק מצטער על 'אגודת ישראל' שעוסקת 'בהפרדה בין אחים'.

כרך ד', אגרת אפב בנו, הרב צבי יהודה · י"ב שבט תרפ"א

חסרונו של הרצי"ה מורגש מאוד; שלא יאריך בגולה. רוב המוסדות נכנסים לריכוז תחת ההסתדרות, והשיעורים הקבועים פועלים להארת הרוח. מר אהרנסון מלונדון אמר שמצד דייכאווסקי מוכנים לשידוך, ואם הרצי"ה רוצה - שייסע ללונדון. הרב קוק ישיב לפינס כשיצא קונטרס ההרצאה שקרא לפני חברי המרכז, שיש בו מעין פרוגרמה לישיבה.

כרך ד', אגרת אפג בנו, הרב צבי יהודה · שבט תרפ"א

תוספת קצרה למכתב הקודם, בעניין ר' שמעון גליצנשטיין, ותקווה לרומם את 'דגל ירושלים'.

כרך ד', אגרת אפה בנו, הרב צבי יהודה · (כ"ו) שבט תרפ"א

היו ימים של טרדות מרובות בגלל סכסוכים בעניין 'ועידת התמיכה' מאמריקה, שהוכנס אליה 'ולא רוחי'. העבודה בירושלים אינה מסודרת וזקוקה לבן. הם היו שמחים אילו יצא לפועל אחד השידוכים (דייכאווסקי או הרב מקאליש). מצורפת תעודה מוועד הצירים.

כרך ד', אגרת אפו בנו, הרב צבי יהודה · ח' אדר ראשון תרפ"א

הם מצטערים שהרצי"ה אינו כותב לפחות כל שבוע. ר' שמעון גליצנשטיין עובד בכתיבת מכתבים להסתדרות. ההרצאה שנדפסה על ידי חברי המרכז יכולה לשמש סקירה לפרוגרמת הישיבה. צריכה להתכנס אסיפת רבנים ובעלי בתים לסידור הרבנות, אף ש'רבים משמאל, ומשמאל שבימין' מבקשים להרוס. שלא יחמיץ 'השעה המוכשרת' לשידוך.

כרך ד', אגרת אפט בנו, הרב צבי יהודה · כ' אדר ראשון (שני) תרפ"א

הרצי"ה כבר ישמע על מה שעבר בסידור הרבנות; ראו 'יד ה' לטובה'. ההסתדרות פועלת לאט: כמעט רק המכתבים של גליצנשטיין ועניינו המרכז. בימי האסיפות היו 'מלחמות רוחניות גדולות... ביחוד עם השמאל', והרב קוק עייף וזקוק למנוחה קצרה, אבל עדיין אין השעה מניחה. אם יזדמן שידוך הגון - שלא ידחה.

כרך ד', אגרת אצ בנו, הרב צבי יהודה · ג' אדר שני תרפ"א

'הגיע הזמן די והותר שתהיה חזק בהסכמת עצמך'. ההצעות - דייכאווסקי, הרב מריגא, חתן הרב סגל מוורשה, וקאליש - עומדות 'על משקל אחד'. כל עניין שקרוב לצאת לפועל ושלבו נוטה אליו - 'עשה והצלח'. על הרב מריגא יש לבחון, כי אינו דומה רב בעיר קטנה לרב בעיר גדולה. נטיית הרצי"ה 'קדושה' להם. אישור הרבנות על ידי הנציב.

כרך ד', אגרת אצה בנו, הרב צבי יהודה · כ"א אדר שני תרפ"א

ההצעה מקאליש ראויה להקדים, מצד 'התוכן המוסרי': הרב פנה ראשון ובגלוי, ולא דרך אמצעים. בעניין תעודה על 'הרבנות הראשית' - אף שזה נראה כ'חפץ התגדרות במינוי שאני מתעב', שלח בקשה לד"ר עליאש. בתוספת: על הרצי"ה לנסוע לקאליש קודם; ו'לא תדחה את ההשתדלות במצבך הפרטי בשביל שום עבודה כללית', כי גם תיקון מצבו הפרטי הוא חוליה בעבודת הקודש.

כרך ד', אגרת אצז בנו, הרב צבי יהודה · ד' ניסן תרפ"א

הרב קוק מקווה שהתעודה תספיק לנסיעה, ושהרצי"ה יזדרז לגמור אחד השידוכים, ובראש עניין קאליש, 'מפני חובת הצדק והמוסר'. ברכת חג החירות.

כרך ד', אגרת אקב חתנו יונה מירקין ובתו (בצירוף מכתב מאביו) · א' אייר תרפ"א

אביו כותב על ביקור קרובים ועל מינוי אביגדור למלמד בתלמוד תורה 'עץ חיים'. הרב קוק: הם מצטערים על עיכוב מכתבי צבי יהודה. השיבוש בעניין כ' בסיון נפל על ידי הכותב שטעה ונחפז; האסיפה הכריעה רק שאין להקפיד על קביעת התענית ביום ראשון, כי יש חולקים.

כרך ד', אגרת אקז בנו, הרב צבי יהודה · ט"ו אייר תרפ"א

כחודש לא קיבלו ממנו שום ידיעה, ואינם יודעים היכן הרצי"ה. על מה שעבר בארץ (פרעות יפו): 'לא נפל רוחנו בקרבנו', כי המעצורים רק מעוררים לפעול; הלב הומה על החללים, אבל 'בדמייך חיי' יתקיים 'בכפלי כפלים'. אף שההגירה נעצרה, לבן כתושב הארץ לא יהיה עיכוב. הרב קוק מבקש מברק.

כרך ד', אגרת אקט בנו, הרב צבי יהודה · ח' סיון תרפ"א

גלויה מוורשה הייתה 'כזריחת שמש' אחרי חודשים בלי ידיעה. 'הלב הציבורי מלא אומץ פנימי'. הגיע קונטרס הלכה מצבי יהודה רבינוביץ תאומים. בעניין השידוך: אם יכול לגמור אחת מארבע ההצעות (קאליש, וורשה עם הרב הוטנר, לונדון, ריגא) - שיגמור, והבחירה בידו; ואם לא - שלא יתעכב כלל בחוץ לארץ. 'היסוד על הכל בעדך הוא... לגמור ענין פרטי נכבד'.

כרך ד', אגרת אקי בנו, הרב צבי יהודה · כ"ז סיון תרפ"א

הרב קוק החליט לא לכתוב על ענייני הכלל, כדי שלא יסיחו את דעת הרצי"ה מבניין ביתו. הם סומכים על בחירתו: 'איך שתסכים... תגמור במזל טוב... בהסכמתנו המלאה', גם בלי להודיע להם מראש.

כרך ד', אגרת אקיב הוריו, בתו פריידא חנה ואחיו שמואל · כ' מנחם אב תרפ"א

הריחוק מהטרדות הועיל מעט לבריאות, אף שגם כאן יש טרדות. בתוספת לבתו: שתבוא לזמן קצר, כי האוויר מצוין ויועיל לבריאותה.

כרך ד', אגרת אקכא ר' אברהם קמחי · ערב סוכות תרפ"ב - ירושלים

הרב קוק מבקש שיודיע לו את סכום החוב, ומתפלל שיוכל לפרוע את חובותיו במוקדם.

כרך ד', אגרת אקכד בנו הרצי"ה, משודכתו ומחותניו · (כ"ו) כסלו תרפ"ב

מכתביהם מתאחרים. הם שואלים מתי תיקבע החתונה ומתי יעלו, ומה עליהם לעשות. הרב ריי"ק ווהלגמוט רוצה לנסוע לאנגליה לתעמולה לי'דגל ירושלים', והרב קוק ביקש מהרב פערבער לסדר לו ניירות. מאמריקה הזמינו אותו לנסוע עם הרב חיים עוזר מווילנה, אבל הרב חיים עוזר אינו יכול בחורף, וממילא נדחתה הנסיעה. הרב קוק מזרז את הרצי"ה בענייניו הפרטיים ושואל על לימודיו.

כרך ד', אגרת אקכו בנו הרצי"ה ומשודכתו · ח' טבת תרפ"ב

הם עגמו על שתיקת הרצי"ה, ונחה דעתם מעט ממכתביו ליפו ולפתח תקוה. ר' משה אהרן מוורשה מסר ידיעות מפורטות. מכתב המחותנים נכתב בין כסא לעשור ואיחר מאוד. מתוכו נודע על עיכובים כספיים, והם שולחים כפי האפשר. העבודה הכללית זקוקה לבן, שרכש ניסיון בגולה. ברכה לחתונה הקרובה.

כרך ד', אגרת אקלא בנו הרצי"ה, משודכתו ומחותניו · כ"ב שבט תרפ"ב

שמחה על קביעת החתונה לכ"ו בשבט. בבית הכנסת שבביתם ברכו אותם בשבת. הממשלה הבטיחה לכתוב לקונסול שלא יהיה עיכוב בתעודות. תודה למחותנים, הרב י"ס (סגל) והרב י"ל הוטנר. לרשיון לר"ד מילשטיין קשה כרגע, בגלל ערך המרק הנמוך. בסוף ברכה מאביו, ר' שלמה זלמן.

כרך ד', אגרת אקלג המחותנים, הרב י"ל הוטנר והרב יהודה סגל · אור ליום כ"ז אדר תרפ"ב - ירושלים

ברכות לחתונת בנו צבי יהודה עם חוה לאה, ותקווה שהזוג כבר בדרכו לארץ. 'ענבי הגפן בענבי הגפן'.

כרך ד', אגרת אקלז ר' מרדכי הכהן (ד"ר כהן) · כ"ה סיון תרפ"ב - ירושלים

התנצלות על עיכוב התשובה, ומזל טוב לחתונת אחיו. הזמן מוכיח כמה נחוצה התאמצות 'דגל ירושלים' בספרות ובמפעל; בנו הרצי"ה יבאר פרטים.

כרך ד', אגרת אקמב הוריו ובני המשפחה · ה' אלול תרפ"ב

חילוף האוויר הועיל מעט, אבל גם כאן אין מנוחה ממבקרים. הרב קוק ישוב ביום חמישי לקראת השבת.

כרך ד', אגרת ארכה הוריו, אשתו, ילדיו ובני המשפחה · ראש חודש אדר שני תרפ"ד - טריאסט

הם הגיעו לטריאסט; הרב המקומי ונכבדים קיבלו אותם, ומחר ייסעו לפריז. בכל מקום קיבלו אותם בכבוד, גם 'שאינם בני ברית'. הרב קוק מבקש לשמוע על בריאות אביו, ושאביו יחתום בעצמו. לבנו הרצי"ה: האם נשמרים השיעורים, ושלא יוציא לדפוס דבר שאינו מבואר כל צרכו, בהתייעצות עם הרב חרל"פ; ושיקפידו על אכילה ובריאות. לבנותיו: שיהיו רגועות ויסדרו את הבית.

כרך ד', אגרת ארכו בנו הרצי"ה ובנותיו · א' דראש חודש אדר שני תרפ"ד - פריז

הרב קוק מוטרד ממבקרים. הרב קוק מבקש שיטפלו בענייני הבית, ישמרו את השיעורים, ויודיעו על אביו - אם הוקלו כאבי הראומטיזם ואם סודרה נסיעתו לטבריה.

כרך ד', אגרת ארכז הוריו ובני המשפחה · א' דראש חודש אדר שני תרפ"ד - פריז

הם הגיעו לפריז בבוקר והתקבלו בכבוד. פסח נסע לשרבורג. אולי יתעכבו עד יום רביעי, שבו תצא רכבת מיוחדת לנוסעי המחלקה הראשונה. הרב קוק מבקש מכתבים לניו יורק.

כרך ד', אגרת ארכח הוריו, אשתו, ילדיו ובני המשפחה · י"ב אדר שני תרפ"ד - על האוקיינוס

הם קרובים לניו יורק. הגיעו מברקי ברכה באלחוט. הספינה מהגדולות בעולם, 'כמו עיר גדולה השטה בים', וחדרם הפך למרכז תפילה. ישראל (המלווה) מסור אליו ומשגיח על בריאותו. פסח במחלקה השלישית, ואי אפשר להיפגש עד החוף. הרב קוק שואל על בריאות אביו, על השיעורים, ועל אלטר ועל מכתבים מרוגלי ומאליסבטגרד.

כרך ד', אגרת ארל הוריו ובני המשפחה · כ"ו אדר שני תרפ"ד - ניו יורק

העבודה קשה, אבל בכל אופן כבוד ארץ ישראל, ירושלים ולומדי התורה גדל בזכות בואם לניו יורק. הרב קוק מבקש לשמוע על בריאות אביו. ברכת פסח.

כרך ד', אגרת ארלא בנו הרצי"ה ואשתו · ז' ניסן תרפ"ד - ניו יורק

הרב קוק שמח בידיעות על המרכז. הריווח מכל הטלטול הוא פרסום רעיון הישיבה המרכזית, ו'הגבלת הנקודה של המרכז' בצורה אמיתית בלי הפלגה. אמריקה היא 'גלות כבדה... אלא שמעוטרת בזהובים'. לכלתו: תודה על מכתבה, והאם התחילו לאכול כראוי - 'כדאי בדבר זה ללמוד מצעירי אמריקה'.

כרך ד', אגרת ארלב הוריו · י' ניסן תרפ"ד - ניו יורק

הרב קוק שמח בברכות לרגל יום הולדתו של אביו השמונים, ומודה למשתתפים בשמחה.

כרך ד', אגרת ארלד הוריו ובני המשפחה · ערב פסח תרפ"ד - ניו יורק

קשה לו לכתוב באריכות 'מטרדות הנפשיות של החג הקדוש וקבלתו פה בנכר'. ברכת החג.

כרך ד', אגרת ארלה הוריו ובני המשפחה · כ"ז ניסן תרפ"ד – ניו יורק

הרב קוק כותב בחטף, כי הגברת לוריא שמביאה את המכתב תספר. הרב קוק מקווה לתועלת מ'נדידתי בגולה'.

כרך ד', אגרת ארלו בנו הרצי"ה ואשתו · ה' אייר תרפ"ד – ניו יורק

שמחה על שבנו הרצי"ה נבחר לומר דברי תורה לפני קהל: 'חזק ואמץ ופתח פיך', כי שלמותנו קשורה ב'רצון להופיע ולהשפיע ולנצח את יצר הענוה הפסולה'. הרב קוק חושש להדפיס דבריו בהלכה בלי ביקורת וביאור, כפי שראה בקונטרס 'זבח ראיה', שיש בו שגיאות רבות ודברים חסרי ביאור. 'אכלו ושתו ושמרו בריאותכם'.

כרך ד', אגרת ארלח הוריו, אשתו, ילדיו ובני המשפחה · ל"ד לעומר תרפ"ד – ניו יורק

ברכת שבועות. השבוע נסע לקליבלנד. הרב קוק מבקש שאביו ואמו יכתבו בעצמם. אינו יודע עדיין מתי ישוב.

כרך ד', אגרת ארלט בנו הרצי"ה ואשתו · (אייר תרפ"ד)

הרב קוק חסר את מכתבם בגלל טיולם בגליל, ומבקש שיספרו בפרטות על המסע.

כרך ד', אגרת ארמג בנו הרצי"ה ואשתו · י"ז תמוז תרפ"ד – ניו יורק

הקונטרסים מ'משפט כהן' נקיים יותר מ'זבח ראיה', אבל יש בהם שגיאות ודברים חסרי ביאור; ראוי לעכב את ההדפסה עד שישוב. בעניין אייזנשטאט – אם הם כבר בארץ ומחזיקים בדבר, אין להניחו, והרב קוק מוכן להתחייב כספית בכ-500 לירה; ואם הדבר רחוק – יש לדבר עם משפחת וואלק הבאה לארץ. הרב קוק מתעכב כדי לקבוע 'אופי קבוע' לשליחות. בנו של הרב חרל"פ ואשתו ביקרו אותו.

כרך ד', אגרת ארמו בנו הרצי"ה ואשתו · י"ג מנחם אב תרפ"ד

בענייני הכלל פעל גם דרך השגריר הבריטי, שכיבדו. הם יתעכבו עד אמצע אלול בשביל עבודת הריליף לעתיד, וכנראה עד אחרי תשרי. בנו של הרב חרל"פ ביקר אותו; מצבו טוב ומשפיע במקום עבודתו. לכלתו: מדוע הפסיקה לכתוב – 'כך היא המדה כידוע לך שיטתי בדבר זכיות הנשים'. מזל טוב להולדת בן לאחותה.

כרך ד', אגרת ארמז בנו הרצי"ה ואשתו · (אלול תרפ"ד)

הוחלט שיתעכבו עד אחרי החגים. 'וסורו נא מן השיטה של מיעוט אכילה שהיא איננה מעשית וגם לא מוסרית'. ברכת השנה.

כרך ד', אגרת ארנב בתו בתיה מרים · ערב סוכות תרפ"ה

ברכת החג, ותקווה לשוב בקרוב.

כרך ד', אגרת ארנג בנו הרצי"ה ואשתו · ערב סוכות תרפ"ה

הימים הנוראים עברו כהוגן 'לפי ערך הגלות'. ברכת החג.

כרך ד', אגרת ארפח ר' אברהם קמחי · כ"ה שבט תרפ"ה

צער על שמכל התוכנית שתכננו בבזל לא נעשה דבר; כתב למר באדענהיימר. ברכה שישוב למצבו הטוב.

כרך ד', אגרת אשיב ר' בנימין ליב דייכאווסקי · כ"ד אדר תרפ"ה

אחיו הרב, רב אליסבטגרד, מסכים לבוא ללונדון לקהילת 'מחזיקי הדת' כשיקבל רשיונות וכסף להוצאות.

כרך ד', אגרת אשכח הרב מאיר ברלין · ד' סיון תרפ"ה - ירושלים

תודה על שדיבר על הישיבה. הם נמצאים בלחץ גדול, ואין אפשרות אפילו להחזיק את ההוצאה היומית בלי עזרה מיידית. אחיו, הרב דב בער הכהן קוק, שהיה רב באליסבטגרד ונמלט מרדיפות הבולשביקים, תלמיד חכם, דרשן ונואם, יוכל אולי לבוא לאמריקה לטובת הישיבה. הרב קוק מצטער על עיכוב התקציב לוועד הדתי, כי חוסר הפרנסה של בני התורה 'מקלקל את כל סדר טוב'.

כרך ד', אגרת אשמו גיסו (שוחט במוצא) · ה' דסליחות תרפ"ה - ירושלים

אף שהם רוצים שיבוא לראש השנה, משרתו דורשת שישחט ביום טוב שני (יום ראשון), 'ושעבודם של בני העדה קודם'; ואין להיכנס לספק תחומין, כי הגבולות לא נמדדו. יכין שני סכינים ועפר לכיסוי. (בהמשך מובא מכתב החפץ חיים לרב קוק, מתרפ"ג: צער על המחלוקת בארץ, שהיא חילול השם, ובקשה לרדוף שלום, ולסייע לחתנו הרב אהרן הכהן.)